

קונטרס

דוממות המודעים

חג הסוכות

במשנתו של

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה
רבי שמואל אויערבאך זצוקל"ה"ה

ניתן לתרום להוצאות המרובות של הגליון

באחת מן האפשרויות הבאות:

1. בעמדות הממוחשבות של "נדרים פלוס"
לפי החיפוש: קופות נוספות\רוממות" - גליון שבועי לבני התורה
2. בטלפון: 03-7630585 שלוחה 264
3. בטלפון: 0722-588477 שלוחה 1 למענה אנושי בכל עניני הגליון
4. במייל: b264464@gmail.com

לקטני קטנות ופרוטות עלויות. היו מתבצעים אצל רבנו הגדול זיע"א בבהרף עין.

אליכא דאבות, בהתבוננות בלתי שטחית אין זה בכלל מעבר חד, אלא עבודת הכורא רצופה שצונו על הרבקות העילאה בשעת נעילה והארת פנים בחדא מחתא, וסדנא דשמיא

ימי החג בצילו של רבינו הגדול מרן רא

לפנינו תיאור נורא הוד לחג הסוכות, מלא טעם וחוץ, הסוכות תשע"ט, ודברים אומרים מי יראנו טוב, ומכיון ומרוממים את כל הבנת והרגשת החג, נשנה

וארעא חדא הוא, נשקי שמיא וארעא להרדי, ריעין דלא מתפרשין.

כך היה רבנו הגדול זיע"א נחת' בבת אחת מגבהו הבלתי נתפסים, ומי ישער ויתאר את רגעי הנעילה, אצל מי ששמונה עשרה רגיל ביום רגיל שלו, גבוה מעל גבוה פי אלף אלפים מהנעילה שלנו... במעבר חד אל עבודת הארת פנים לתלמידים העוברים לפניו כבני מרון, בזה אחר זה עוברים לפניו בני הישיבה, וזכר כל אחד ואחד מי היה בתפילות, ומה מצבו, ומעיר בחדו בחיבה ואהבה.

הנה עובר לפניו בחור פלוני שרבנו הגדול זיע"א סבור היה שהגיע לפניו שידוכן, ועליו מיטל לבנות בית נאמן בישראל, ורבנו מעצמו מברכו בכל ליבו שיזכה להקים ביתו בקרוב, ולירד עובר עוד בחור שהוא עצמו אולי סבור שיזכה לברכה על יונו הנון, אבל רבנו סבר שעדיין לא הגיע זמנו ועליו להתעלות בחיל הישיבה, ורבנו אינו מברכו בדווקא, אחד לאחד עוברים בני הישיבה, וזכר כל אחד ואחד מי היה בתפילות, ומה מצבו, ומעיר בחדו בחיבה ואהבה.

ואז הגיע הרגע שלאחריו... טעימה הגונה לאחר הצום, מאן רבר שמיחז? רבנו הגדול נשאר על מקומו, מסתפק בכוס משקה חם, ותוך כדי מתנפלי על מסכת סוכה בהתלהבות אדירה יחד עם משמשו מקודש הרח"ח רבי דוד בידרמן שליט"א, צולל במים אדירים ומכניס בתוך דפיה של מסכת סוכה את כל העוצמה של היום כיפור, את היכל נדריו, את הימערובי את הוידוים, את הישחרותי ואת הימסופי ואת העבודה הגדולה של עבודת כהן גדול, את המנחה, ואת שיא השיאים, הינעילה! את הכל הוא מכניס ברפי מסכת סוכה...

עד חצות הלילה נמשך היה המחזה הנכבד הזה, לא בביתו ולא במקום אחר, אלא על אותו מקום שהתפלל בו נעילה, ביאגודה שולי, שם נופא היה מכניס את כל העוצמות הכבירות של יום כיפור לתוך מסכת סוכה, את סעודת השמחה של מוצאי יום כיפור קיים רק לאחר חצות הלילה.

כך זרק כך, בודחים מהיצר הרע שרוצה לתטוף את הכל, מיד לאחר הרוממות העצומה של הנעילה.

שנה חגיגות המצוה

הימים הללו ימי חגיגות המצוות המה!

וכל הרוצה לקבל מושגים בענין חגיגות המצוות, יטה אחן, יכין כל לבבו, ויקבל מרבנו הגדול קצת השגות מה זה חגיגות של מצווה, מה זה אתרוג... מה זה לילכל... מה זה הדסים וערבות... ואין בונים סוכה...

בומינו אלה מוצאים השווקים בארבעת המעים, ועמך בית ישראל מחבבי המצוות מסתובבים מסוחר לסוחר, במבחר כביר שלא היה במשך דורות, וכגדול הביקוש גדול ההיצע, ורבים סוחרי האתרוגים המתפרנסים היטב שנה שלמה מהמקוניהם של יהודים מחבבי המצוות. כך זה היום...

אבל פעם, בימי אברכותו של רבנו, זה לא היה בדיוק ככה. לא היה שוק ענק ולא היו מאות או אלפי סוחרים, בירושלים היו כמה סוחרים בורדים שמבחר האתרוגים היה מגיע אליהם, מי שרצה להדר, ולא היו הרבה כאלה, היה פונה אליהם.

רבנו הגדול זיע"א ליבו יצא לאתרוג מהודר, מוכן לעשות את כל המאמצים בעולם להשיג אתרוג מהודר. מצוה הוא דבר שמצדיק כל מאמץ בעולם, ורבנו השקיע את כל המאמצים בעולם להשיג אתרוג מהודר, לא הייתה טריחה אשר שגבה ממנו.

בחטו של אחד מסוחרי האתרוגים היחידים בירושלים התיישב אכרך צעיר, ניתן לומר ישיבת קבע, כמו עבר לדור בחטו של אותו בעל אתרוגים.

בתחילת היום עבר על "כל המבחר שהיה בחנות, אך אף אחד מן האתרוגים לא הניח את דעתו.

אחרים במצב כזה מן הסתם הרימו ידיים, או התפשרו על אתרוג פחות מהשאיפה אליה שאמו כשנכנסו לחנות, אך אף אחד מהם לא נשאר לדור בחנות.

הקדמה

נאמנים אנו לדברי רבנו הגדול זיע"א, ששינן לנו תמיד את דברי החכם מכל אדם: "אורח חיים למעלה למשכיל למען סוד משאול מטה". ואין לנו תינוק ותינוקת שאינו יודע את פירושו של אדונינו הגר"א זיע"א, אותו החדיר רבנו הגדול ושינן באוזני אלפי רבבות בית ישראל: אם לא עולים, אז מיר יורדים! ואנו חייבים לעלות ולעלות ולא להפסיק ולעלות, כי ברגע שנפסיק לרנע קטן לעלות, אזי תיכף מיד ח"י חיו...

אין לך תינוק ותינוקת מבושתניו שאינו יודע שירידת הדורות אינה גזירת הכתוב והחייב שחייבנו חז"ל: "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב", עומד ותובע ללא הרף וגבול.

רבנו הגדול זיע"א בעצמו, היה בחינת הימעשי אבותי בדורינו. בעצם שלהבתו הגדולה והעצומה רוממנו לגבהים נוראים והראה לנו באצבעו הנה לבא תגיעו, לבאן תשאפו להגיע אל תעצרו את העליה, אל תפסיקו לרנע מלהתעלות.

כאשר אנו עומדים בימי השמחה, לאחר כפרת היום הקדוש, הבה נקבל מעט מושגים, מעט מן המעט, מן ההסתכלות של רבנו הגדול זיע"א, איך הוא ראה את פני הרבדים, כולי האי ואולי, נבין ונשכיל עד היכן הדברים מגיעים.

ויסעו מיום כיפור לסוכות

הפילת נעילה מסתיימת, שיא השיאים של השנה בולה, תכלית כל הימים והזמנים, תכלית ועיקר השנה ברגעים אלו ניצב כל יהודי בזמן השיא שלו, נקי וצח, סהור ומלובן.

מי יכול לטהר את הרוממות הנשגבה של הרגעים הנפלאים הללו, הרגעים של אחרי הכפרה, הרגעים של קירבת אלוקים שאין כמותה בכל השנה, ואל הלה מתגבגב מחשבה קטנה, שמה ברגעים הללו, לאחר שהגיעו רגעי השיא, לאחר העמל הנורא והנשגב של כיתות כל כוחות הגוף, ברגעים של רוממות הנשמה עד בלי די, אולי אפשר לעשות אתנחתא קטנה... אך ממש לא זה היה הנוסח של רבנו הגדול כאשר היה עומד ומזוהר טראות דווקא על רגעים אלו.

כי דווקא בזמנים אלו, מתחדשת מלחמת היצר גדולה ונוראה, היצר הרע שיא נקי מנכסיו לאחר שנחפרו עונותיו של היהודי, מחדש מלחמה חדשה, הוא חפץ לתטוף בחזרה את כל הדרגות ולהחזיר ח"י חיו את היהודי למצבו הקודם...

הלא מצינו בחז"ל על דבר הכתוב "ויסעו מהר די" - בתינוק הבורח מבית הספר, - מה צריך לחדד באותם רגעים נעלים ומרוממים, שלא להיות ח"י חיו בתינוק הבורח מבית הספר, ועלינו לשמר את הרוממות הנשגבה של אותם רגעים נעלים ונפלאים לכל ימות השנה.

קשה היה לו לרבנו הגדול זיע"א לראות את המחזה הנפוץ בעולם הישיבות, לאחר הרגעים הנשגבים והנעלים, כאשר אורזים את החבילות ונוסעים הביתה, ממש בחינה של "ויסעו מהר די"... מהו פשר הדבר? הלא עתה הגענו לשיא השיאים של החיים ומיד לעזוב ולנסוע הביתה?!

היה הוא זיע"א מבקש מבחורי הישיבה שיחוסו על נפשם, וישארו בישיבה לעוד יום נוסף של התעלות, שימשיכו את הרוממות העצומה ולא יברחו ממנה.

אמנם לא היה מחייב אף אחד להשאר, אך בישיבת 'מעלות התורה' היה ידוע שלמחרת יום הכיפורים בתפילת שחרית, עובר רבנו הגדול וסוקר במבטו את מי שנשארו ללון בישיבה... כאשר הוא מאיר פנים לכל מי שזכה לכך, ואף היה נוהג לאחר התפילה לברך את הנשארים בברכה נוספת מיוחדת!

בפרט שארבעת הימים הנשגבים שבין יום הכיפורים לסוכות, היה נחשבים נוראות אצל רבנו. הוא כמו שסודות התורה נהיגין לו, ובפרט דברי אדונינו הגר"א זיע"א ב'תיקוני זוהר' ברוממות הימים הללו, ניכרים היו על פניו המאירים הרבדים כמות שהם.

הלא אדונינו הגר"א זיע"א יסר לן על הימים הללו שהם בגדר 'מקצת יום הכיפורים', ומי קטנה היא בעיניך?!

מחיל אל חיל

אם לאחרים, תלמידיו ושומעיו לקחו היה מעורר טראות על ענין "ויסעו מהר די" שלא יהיו בתינוק הבורח מבית הספר, קיץ לעצמו, שהיה אש להבה נוראה במוצאי יום הכיפורים.

אם חפץ היה מאן דהוא לראות איך מקיימים 'מחיל אל חיל' בתכלית העוצמה, שומה היה עליו להתבונן בהליכות רבנו והנהגותיו.

שני עבודות כבירות ניצבות היו לפניו מיד, לאחר התבוללה האחת, עבודת בין אדם לחבירו, והאחת, ההתנפלות על מסכת סוכה בהתלהבות עצומה שאין כדוגמתה! ואין עבודה אחת סותרת את חברתה, ואדרבא זה משלים זה, ואי אפשר לזה בלא זה.

כי כל ימי חיו היה רבנו הגדול זיע"א אש בוערת בענין בין אדם לחבירו, אבי יתומים ודיין אלמנות, רך כקנה ולוחם מלחמת חרמה למען האנושים שהעולם הזה לא מספיק להם פנים מיוחדות... והאש הבוררת הזאת בבין אדם לחבירו היא היא נשמת התורה, וידועים דברי מרנא היחזקן אישי שחסד הוא נשמת התורה.

המעברים החדים והבלתי נתפסים בשכלנו הקטן בין דקות עילאה לירידה

פרט לאותו אברך צעיר, שליבו
בוזר כחש לקיים מצוות אלוהיו
בתכלית ההידור, הוא לא ינוח
ולא ישקוט, להתפשר על אתרוג
פחות מהשאילה, ולהתפשר בכלל
לא היה מצוי בסל המושגים שלו.
המושגים שלו היו גבוה מעל גבוה, פשרות, להשלים עם המציאות, חלילה!
כך נשאר בזות אחת של
התנות ומקיים מצוות

אש הישיבה בעל ה"דרכי שמואל" זיע"א

אשר נתפרסם ע"י מערכת "דפומות" לפני ג' שנים בחג
שגם אז לא נתפרסם מספיק, והדברים שבחים ומאירים
כאן שוב בתוספת דברים לשמחה של מצוה.

תלמוד תורה, דבוק הוא
בתורה הקדושה, אותה תורה

הקדושה שהוציאה אותו מן הבית מדרש הקטן והבודד בו הסתגר ימים
ולילות, עבשיו הוא זמן קיים המצווה!
משלוח "חדש" של אתרוגים הגיע.

האברך הצעיר מתנפל בהתלהבות ובשקיקה על המשלוח החדש, שמא ימצא
שם אתרוג ראוי לשמו, מהודר בלי פשרות!

וכשגם שם לא מצא אתרוג מניח את הדעת או מרומם את הדעת, שב לפיתתו
ולגמרתו.

לאחר זמן פונה ומנסה שוב את מזלו, ושוב חוזר אל הגמרא הקטנה הצמודה
אל ליבו.

כך לסירוגין, תורה והידור מצווה, תורה הקדושה וסירחא דמצוה, זיעה
דמצוה המכפרת ומטהרת נגרות פלגים על התורה ועל האתרוג המיוחד,
עד... עד הערב, עד השעה שסגר סוחר האתרוגים את חנותו.

המזכר, שאולי לא הסבין כל כך למחצית מעין אלו, חקק את המראה היטיב
בליבו.

שנים רבות עברו, המזכר הזקין, אף הגיע לשיבה ולשנות, ופרסם אתרוגיו
שגשג ועלה מעלה מעלה עד שעשה לו שם בעולם. אף עבר לגור בשכונה
אחרת, באותה שכונה שהתגורר בה תלמידו חביבו של רבנו, הנאון רבי אליהו
ווינר שלישי.

כששמע רבנו הגדול זיע"א על כך, ביקש מתלמידו שיביא לו מבחר מפרסו
של אותו זקן.

כאשר הגיע תלמידו של רבנו אל המזכר, ותבין המזכר עבור מי הוא מחפש
את האתרוגים הטובים ביותר, שח בפניו כי אכן ראוי הוא לקבל את האתרוגים
הטובים ביותר; לפני שנים רבות היה מגיע לחנות האתרוגים שלי וישיב כל
היום בחנות כדי למצוא אתרוג מעולה, או באותם הימים אולי לא השכלתי
לכבדו כראוי לו, כמו שצריכים לכבד אברך המחפש ומתעניין באתרוג אחר אתרוג
במהות, ליבי נוקפי על כך, עכשיו אני שמח שהוא מתעניין באתרוגים שלי...
והיה מסייע לרבנו הגדול להגיע אל שאיפת ליבו, בכך שפרס בפניו את
האתרוגים המובחרים והמוצלחים ביותר, בנדיבות לב רחבה עד מאוד.

טירחא דמצוה

עיקר חיוב המצווה, הוא הנאמצים הגיעה והסירחא העצומה שמשקיעים
בהשגחתה.

אחד מתלמידיו רבנו, בחור צעיר, הפלג לדרשו באחד הימים שבין יום
הביכורים לסוכות, על מנת לקנות לולב.

לאחר כמה שעות של חיפושים, חזר לבית רבנו ובידו לולב.

הסתכל רבנו בלולב, והפטיר מיד בצחות: זה כשר לסכך של הסוכה...

ומיד רצה להעמיד את הבחור הצעיר על רגליו ולהטעימו טעם טירחא דזיעה
דמצוה: "כשהייתי בגילך הייתי מתרוצץ ומזיע שעות וימים, ואתה הולך
לחפש ואחרי כמה שעות כבר חוזר?"

בשביל לקיים מצווה, צריך לסרוח, להשקיע מאמצים גדולים, להגיר פלגי
זיעה, כזהו היחס למצווה, כך מקיימים מה שנצטוונו מפי הגבורה!

מים רבים לא יוכלו לכבות

מים רבים לא יוכלו לכבות את אש האהבה האויר שנשפך מליבו של רבנו
אל האתרוג... אל הלולב ההדסים והערבות. פרק מיוחד על חביבות המצוה
של רבנו בחיזור אחרי ד' מינים מהודרים לכל השיטות, היה צריך להיסתב
בנסדר, אבל נעבור ישר לנשילה בפועל של הד' מינים.

איוו אהבה... איוו חיבה... אלו נשיקות הערף על האתרוג... על הלולב, על
רפנות הסוכה, ליבו יצא מגול האהבה למצווה.

כשבאים תלמידיו לתאר פרק זה בהנהגותיו של רבנו הגדול זיע"א, אינם
מצאפים את המילים לבטא זאת.

אך מתארים את אור פניו הקורנות זו שלא מעלמא הדין כשחובק בידי
את האתרוגים המובחרים, אלו שזכו לעלות על שולחנו, איך מתארים את
האהבה העצומה למצווה.

איך מתארים את המעמד הנשגב עת מסתיימת תפילת שחרית ב"אגודה
שול", ורבנו הגדול זיע"א היה יוצא אל הסוכה הקטנה כדי לקיים את מצוות
"ושמחתם לפני ד' אלוהיכם", את מצוות "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי
עץ הדר כמות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל", איך מתארים את האהבה
העצומה הזאת שהייתה מתבטאת בנשיקות לחטות לארבעת המינים.

איך מתארים את הנשיקות באמצע ההלל כשליבו הגדול רתח בשלהבת
אהבה אינסופית להקדיה ולמצוותיו?

אתרוג דומה ללב...

ובתוך כך, לא לשכוח את הלבי של המצוות. הלא כך חינך רבנו הגדול את
תלמידיו ואת כל היודר כולו, להיות שקוע בפנימיות המצווה, להיות את
החיים האמיתיים, ובכל מצווה שמקיימים ובכל רגע של חיים בכלל הלא
העיקר הוא פנימיות הלב.

הלב של רבנו הגדול דמעות וולנות מענינו כשאנו מזכרים בלב הגדול הזה
שהיה בעצם הלב הפועם של כלל ישראל, הלב של כולנו, הלב של כנסת
ישראל בגלות הערב רב, הלב החם הפועם, הלב הרוחח הלב שותת הדם,
הלב, אוי, הלב!

אתרוג דומה ללב... הנה הלב ואיך שצריך להיראות הלב של יהודי, כך
מסתכלים על האתרוג... כשטורחים להשיג את האתרוג, טורחים להשיג את
הלב, כי כך אמרו חז"ל בקדשם, וכך היא המציאות הרוחנית. כך לימד
אותנו, כך הנחיל לנו.

אולם הוא עצמו כשהגיע אליו האתרוגים המובחרים מיד במוצאי יום
כיפור, הוא לא התנפל עליהם בחרדת קודש, הוא פשוט התבייש מהאתרוג...

רבנו הגדול חש במוחו כל מאמר חז"ל, וחי את החיים האמיתיים, כשהגיעו
האתרוגים לפניו, נקיים ומהודרים, והלא אין לך דבר משובב עין ומרומם את
הלב יותר מאתרוג מוכתר שבמבחרים, כולו הדר וני מצווה, בדיק מיד את
עצמו האם הוא מתאים לאתרוג?

האם הלב שלו עצמו, בתביעות העצומות שהיה תובע מעצמו כסדר, מתקרב
לנקיעו ויפיו הדרו של האתרוג...

רבנו הגדול זיע"א לא העז לקחתם בידו, ברגעים הראשונים, רגעי המפגש
עם האתרוגים המובחרים, חש רבנו רגשי בושח מבוראו יתברך...

מתכוון הוא בהם בעיניו, ולוקח לו זמן עד שהוא פושט את ידו לבדקם,
לא ברגע הוא מושיט ידו אליהם. נותן הוא לרגש הבושה, רגש התביעה
והשאילה התמידית לשלימות, לכעבע ברתיוחה.

"הלא חז"ל הקדושים המשילו את האתרוג ללב, כמו שמביא הסוד, האתרוג
כל כך נקי וזך, אבל הלב... אני מתבייש מהאתרוג... הלב צריך להיות זך כמו
האתרוג... אני מתבייש מהאתרוג..." אמר רבנו.

כך מתאר בפנינו תלמידו חביבו הנאון רבי אליהו ווינר שלישי את המעמד
המבהיל אשר אירע במוצאי יום הכיפורים, איך רבנו עומד ואינו מעז לגעת
באתרוגים, רק לאחר זמן, העז להושיט ידו והחל מתכוון באתרוג מכל צדדיו
בהתרגשות עצומה...

איך נראה יהודי בלי אתרוג...

ואת עלינו לדעת, כי האתרוג הוא הלב, ואם חז"ל הקדושים אמרו כך,
הנחילנו רבנו הגדול שכך בדיוק צריך כל אחד מאיתנו להרגיש. הלב... הלב
הוא העיקר! הוא מרכז החיים... האתרוג הוא הלב, וממילא אם חסר משהו
באתרוג אז חסר ממש בלב...

וכי יש מישהו מאיתנו שמרגיש כך? אבל חייבים להרגיש כך, - "חייב אדם
לומר מתייגעו מעשי למעשי אבותי!" והיה רבנו הגדול אומר בשם אדוננו
תגריא זיע"א ועבדי, שכל מקום שאמרו חז"ל לשון חייב הוא עד כדי מסירות
נפש.

הנה נציב לעצמינו את הדרגה הזאת למול עינינו ונשאף בכל כוחנו להגיע
אליה. נציב למול עינינו את מראהו של רבנו הגדול זיע"א שכל חסרון קטן
באתרוג עשה אותו "אויס מענטש" ממש...

לפנינו מעשה מבחיל אותו מספר תלמידו הרחיג רבי יגאל שייף שלישי:
היה זה בשנת תשנ"ו, כאשר הגעתי אל רבנו הגדול לבשר לו על אירוסיי
בשעה טובה ומצליחה. למחרת האירוסין השכמתי להתפלל ובאתי אל סוכת
רבנו לבשרו על כך. כאשר הגעתי, ראיתי אותו בדרך לשטיבלאך בביהכנס
הגריא לתפילת מוסף, - היה זה לפני כ-25 שנה, כשטרם היה מגין בבין
הומנים אצל רבינו, ורבינו היה באירוסית בכל אות נפשו הטהורה, ועובר
ממנין למנן...

לשמע הכשרה היב בשמחה ובאור כדרו בשמחת זולתה אור, מול טוב...!
אך למרות שהראה פנים שחוקות, הבחנתי בעננה המעיבה על שמחתו, והיה
ניכר כי הוא מתאמץ לשמח עימי...

- ליוויתי אותו למוסף... והוא הסביר כי הוא אהב 'לשבת' קצת בין שחרית
למוסף, הבנתי אז שהוא חפץ בריווח בין התפילות דבר שיכול היה לנהוג
בבין הומנים כשעציתו בידו בדרך "עשה מצב". הציג אותי לפני חביבו
הרחיג ר' יגאל פרנק שלישי - איש כאן חתן וכו', אך בכל זאת הבחנתי כי
משהוא מעיב...

לא הבנתי, שמא אין הוא שבע רצון מהשידוך, הרי הוא ליה אורו, אולי
מהשתדך... לאחר התפילה הזמן אותי להתלוות אליו לארוחת בוקר

רבנו תפס מיד את הסיבה - מה אמרתם לו, שאל רבנו.

השיב לו אותו תיח חשוב: מה זאת אומרת, מה אמרתם לו. נכנסתי וביקשתי ליטול את ארבעת המינים, 'הרב' שאלני באיזה אתרוג אני רוצה, ואמרתי לו שאני רוצה לנענע בכלי האתרוגים של הרב. הרב הגיב: אלעזר... אלעזר... וסירב לבקשתי. רבנו תפס את סיבת סירובו, ונכנס אל הבית, ביקש ממנו הגרזי זיעיא ליטול ארבעת המינים ולנענע. כאשר שאלו מרן הגרזי באיזה אתרוג, אמר לו רבנו: "באתרוג כשרון" מיד נתן לו מרן הגרזי את ארבעת המינים שלו לנענע בהם. לאחר שנטלן, אמר לו מרן הגרזי: המתן קמעה... נכנס לחדר והוציא את כללי האתרוגים, ונתן לו לנענע את כולם. בבדיקת איך 'כמה' אתרוגים, יש רק אתרוג כשר, אלא שאינו יודעים על אתרוג זה אם כשר הוא, כל אתרוג מוטל בספק כשירות, אבל ליטול מטלים רק אתרוג אחד!

נטילת האתרוגים

חביבות המצוה של נטילת האתרוג היתה כידוע גם בנטילת אתרוגים רבים מסוגים שונים, כאשר שח פעם באותו תלמידו הרחיב אביעד יהושע סגרה שלישיא כי הוא מורגל בה מבית אביו הגדול זצ"ל. לאחר הכרעה שהיתה כהתלהבות גדולה היה מנענע באתרוג המזכיר, ולאחר מכן היה נוטל מן הקופסה כעשרה אתרוגים ומגביה כל אחד מהם בידי ומחזיר, ואחרי נטל בחזרה את האתרוג שבידך עליו וקרא את ההלל.

הרבה פעמים היו מנסים תלמידים ומקורבים לשמוע מפיו על איזה אתרוג מאיזה גידול או יין ויחוס הוא נוהג בדקוק לברך, ולא היה נענה להם. באותו תלמידו הנ"ל אמר פעם כי זה לא הוגן לומר תשובה בדבר, וכל שנה הוא מברך על הגידול הכי יפה בעיניו.

כך יצא שברוב השנים האתרוג שעליו בידך רבנו היה מן שהעיד עליו מרן ה"חזון איש" זיעיא, שנה אחת בידך על אתרוג מן המיוחס למרנא המהרי"ל דיסקין זיעיא, ואף בשנים שלא בידך על אתרוג זה היה מקפיד לקנות אתרוג מן זה כדי ליטול אותו בין האתרוגים האחרים.

באותו פעם נשאל על מה שיש האומרים שראוי לסמוך יותר על אתרוגי מרנא המהרי"ל דיסקין שחקר היטב את מקור האתרוג והכריע בדעתו הגדולה שאינו מורכב, ואילו מרן ה"חזון איש" הכריע על האתרוגים הללו מטביעות עינא בלבד... הגיב רבנו בדעונו: וכי על טביעות עין של הרשביא גם אומרים כך?!

תלמידו הרחיב אביעד יהושע סגרה שלישיא מספר כי היה שנה אחת שהראו לרבנו שבאיה קובץ תורני עשו מחקר גנטי על האתרוגים מכל מיני סוגים, ויצא שגם הן שעליו העיד החזו"א, וגם הן היתמנה הם מקוריים ללא הרכבה, ושמח על זה מאוד, והזכיר זאת הרבה באותו שנה.

באותו ענין מספר הרחיב רבי ישראל יהודה וינר שלישיא פעם אחת שבאתי להקביל פני רבינו בסוכה, נכחו שם רבים, ודיברו עמו מענין אתרוג המורכב, היה שם שאמר שהיום גילו חכמי המדע שהאמת כמש"כ ה"בית אפרים" והמורכב שונה בתכונותיו מהמקור, מיד כששמע רבנו זאת הגיב: ה"בית אפרים" לא צריך להסכמתם...

מתי קשה ליטול אתרוג מהודר...

השמחה בארבעת המינים היא השמחה בהקביה עצמו, בתורה הקדושה בעצמותו: יש להודו הרבה מלשמוח ואולי אפילו להטות מן האתרוג עצמו. הלא כל ניו של האתרוג הדרו ותפארתו אינו אלא להראות את יקר תפארת גדולת המצוה על הלוקחה.

לפינו מעשה מבהיל שאין כדוגמתו, מעשה זה ראוי לספרו כמות שהוא, ולעצור ולהתבונן בו בלי סוף ובלי חקר, להפנים עמוק עמוק אל תוך הלב את המשמעות שבו.

היה זה בחג הסוכות בשנה שהתרגשו על עולם התורה הגזרות הנוראות, באותה שנה נפל בחלקו של רבנו זיעיא אתרוג צהוב ומתורדר ונקי בתכלית עם פיוס יפה, אלא שעל רד הפיוס היו כתמים שונים שלא כל כך מצאו חן בעיני רבנו.

דעתו לא נחה, ואף ביקש מאתו עמוד ההוראה הגאון רבי עזריאל שלישיא שיראה את האתרוג ויחזוה עליו את דעתו. בסופו של דבר, למרות הכל, נטל רבנו את האתרוג הזה.

בבוקר ירס ראשון של חג, לאחר התפילה, ליוונו תלמידו הגאון רבי אליהו וינר שלישיא, לפתע פונה אליו רבנו ואומר לו: "הקביה בצער, התורה הקדושה בצער, ואני אסתובב לי עם אתרוג נקי בלי כלום כלום!?"...

כשהתורה הקדושה בצער, וקרנה מושפלת עד עפר, מי הוא זה שיכול להסתובב לו שמח וטוב לב עם אתרוג נקי... הפך בה והפך בה, לרוחב ולעומק, וללימוד לקחי מעשה זה אין חקר.

שמחת מצוה ולא שמחת כספו

כתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות ירט ה"ח: וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנוטל לרדתו חצרו ואוכל ושותה הוא וכו' ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו, ועל אלו נאמר וכו', ושמחה כזו קלון

שהוא לסיבת אחר מגדולי תומכי הישיבה. אך גם שם ישב שלא באותה חידותא כמו תמיד [אגב, כאשר הכנתי עבורו כוס קפה הוצאתי כפית קפה נדרשה ושאלתיו אם זו הכמות הרצויה, מיד אחז בידו מחיש שאחרי קצת לצוננת שאולי היא מתוצרת חריל...]. כל הזמן 'עשה מצב' ושימח, אך כאמור, כמי שהיה מצוי אצל רבינו חשתי שמשמחה שלא כשורה.

למראה כמה אנשים הנמנים על עדת החסידים שהיו שם, אמר רבנו יש להבין איך כתב ירמיה את מגילת איכה בנבואה. הלא אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, אלא מכאן שגם בכתובת מגילת איכה צריך להיות בשמחה ולא בעצבות...

וכך היה נראה על רבנו שהוא מתאמץ בכל כוחו להיות בשמחה ולברוח מן העצבות. אבל הוא בעצם ממש 'אויס מענטש'... ובכל משך הביקור היה נראה מוטרד עד מאוד, וחישש לקצר ככל האפשר.

לאחר מכן הציע לי היות ולוקחים אותו לטכונת גאולה, אולי תצטרף זה ויקר בדרך הביתה, והצטרפתי - - - או אז נתברר לי מה מעיב על שמחת החג. תוך כדי הדברים, הובן לי היטב מה היה לו - היו לו לרבנו כמה וכמה אתרוגים אבל האתרוג המרכזי, עליו בידך ואותו לקח בעיקר, נפל 'הפיס'! ועמו גם חדות קדושת החג... עתה הובן פשר דאגתו וטרדתו, עד שלא היה מסוגל לחזור לעצמו.

רבנו עלה אל אחד הבתים ברחוב צפניה שם כבר חיכה לו בעדו שלישיא עם האתרוג הנכסף, רבינו נטל את האתרוג, לא התעכב בבדיקתו, ולא נעמד לבדוק בפניו את האתרוג בדקדוק, רק הבוין עליו במראה כללי, רצה לפגוע בסוחר האתרוגים כי הלא הוא הבין לו את הטוב ביותר... רק הרעיון ברכות לרוב.

רבנו יצא משם ופניו לא היו לו עוד, בבת אחת נגולה האבן מעל ליבו הטהור, וחתו רוח רבנו שמואל! רבינו נכנס לתוך הרב, ונהרה מפלאה התפשטה על פניו. נהרה עילאה, שמחה גדולה אפפה את כל 'ישותו', כמו נולד מחדש באותו רגע.

בעת נמנה רבינו מיד לעבודה... היינו לקבל מחדש את החתן בפנים מסבירות, אחו שידע את הרגשתי בלבו - 'לב מרגיש'... רבינו לא חזר למקום שעיי הנהג, אלא התיישב לצידו במושב האחורי של הרב, ומיד החל לרבר עימי בחביבות מופלגות: 'מסתמא אמרת 'שטיקל תורה' הוגן במסיבת האירוסין - תבע מיד את שלו, ולאחר שחזר בפניו על החידוש והמערכה, ורבינו הקשיב בשום לב והשתתף בדרכו בעין טובה, חלק רבינו ואמר שהוא סבור אחרת, וכדרכו שהיה חדי בפלמל ראוריתא, וגם כשלא הסכים עם חלק מהדברים, בכל זאת שמח עימם, אם אין בהם עיקש... ומצא בחכמתו איך לשגר את הביקורת.

[אגב, רבינו שאל: לפי דברך יצא שבכתיב כי יהיה פטור מקרבן, אמרתם אכן, בשמחת תורה מנשתי בחור שלמר עימי באותה הישיבה בה למדתי, והבחור שהה כשערי חסד בימי החג, והוא סיפר כי רבינו חזר בפניו על 'שטיקל תורה', ואמר כי לפיכך יצא שבכתיב כי פטור מקרבן, וסיים ואמר: ואני הייתי מבוא טחאת שמינה!]

ולאחר מכן החל רבנו לרבר על השירוק ועל פרטיו בחביבות שאין כדוגמתה. רק לאחר מכן נפרד לשלום מתלמידו כשהוא מנשקו בחביבות.

'יראותי' - כך מספר התלמיד - 'איך נראה יהודי בלי אתרוג, ואיך נראה יהודי עם אתרוג!?' הברל תהומי, קריט! שאין כדוגמתו, בין מצב רוחו השפוף והטרוד ממש 'אויס מענטש' לבין הנהרה והשמחה לאחר שהשיג אתרוג מיוחד והדר.

יש אתרוג אחד!

באן המקום לספר עובדה, שהמבויני יטשו עליה במוצא שלל רב, וילמדו אותה לעומק, הרבה לימודים ממעשה רב זה.

בימי אברכותו הצעירים של רבנו הגדול זיעיא, תבעוה של יראת שמים בוערת בירושלים עיה"ק, וכל החפץ להתלקח ביראת שמים, עשה דרכו אל ביתו הצנוע של מרן הגרזי זיעיא שם שבאבים יראת טאט ופחד מהקביה, בדלים, מנהר היראת שמים שנשפך שם...

רבנו הגדול היה הולך לעקוב אחר תהלכותיו של מרן הגרזי זיעיא ובליבו הגדול אוצר ומתלקח.

פריקם ארוכים מלאי הוד אפשר לחקוק מן אותם שעות רבות שעשה רבנו הגדול במחיצתו של מרן הגרזי וממה שלמד שם והתחיל לעולם.

בא חג הסוכות, נפשו של רבנו הגדול יוצאת אל האתרוגים... אי, האתרוגים של מרן הגרזי... האתרוגים שהיו מושג בעולם כולו איך מדקדקים במצוה ואיך מהדרים בה.

עבור אנשים רבים לא היו אלו אלא הידורים ודקדוקים, אולם אצל מרן הגרזי היה זה פחד ורדה, הלא התורה מצוה 'ולקחתם לכם פרי עץ הדור', וכי באתרוג הזה מקיימים את מצוות ד', האם הוא אכן האתרוג שנצטוו עליו? האם יצא יד חובה? הפחד של מרן הגרזי מהחובה הביא אליו את המיטב שבמיטב, ורבנו נפשו יוצאת אל האתרוגים הללו, רוצה אף הוא לנענע במינים של מרן הגרזי כדי לצאת ידי חובה...

ברם, כדי להכנס אל מרן הגרזי ולנענע את הארבעת המינים שלו, אין זה דבר פשוט כל כך. סביבו נערה מאוד, כל מעשה מדקדק בפלס 'החובה'... מי שאינו בדרגת 'היראת שמים' הראויה אינו מעז להתקרב.

כבר בדרך פשו רבנו את אחד התלמידים חכמים המפארים, והלה אמר לרבנו בצער, כי משהו קרה לארבעת המינים של 'הרב', לפני זמן מה נכנסו והרבי סירב, לא ידוע לו למה ומדוע, אך כנראה אין מה לעשות.

כמה היה רבנו פחד ודועד מדברי הרמב"ם הללו, וכי יש לך מפקיד יותר מהו.

אנו יושבים בסוכה ונהנים מצילא דמהימנותא, וחושבים לעצמנו שאנו מקיימים את מצוות שמחת התג, והרמב"ם סופח לנו בפנינו ואומר: אין זה שמחת מצוה אלא שמחת כריס.

רבנו הגדול זי"עא אבי היתומים והאלמנות, פטרונם של העניים ומרי הנפש, הרים פרויקטים אדירים לקראת הגמים טובים, היה זה 'סדר עבודה' מיוחד, לראות לסכומים אדירים למאות אנשים! ובפרט לאלמנות ויתומים ומשפחות עמלי התורה...

כבר מראש חרש אלול היה מניס סכומים בכל הדרכים שעמדו לרשותו ובכל האופנים, ואינו שוקט על שמריו, ולא היה מסוגל להכנס ליום טוב בטרם יהיו כל הנדבאים והאומללים מסודרים בצרכי התג על הצד היותר טוב. כאשר שליחו הנאמנים תלמידו הגדול ראש ישיבת 'מעלות התורה' הגאון רבי יוסף פטרוף שלישיא ומקורבו הגאון רבי מרדכי יפה שלישיא, מסייעים על ידו בכל עניי החלוקות.

כדאי להתבונן בנוסח הקבוע של רבנו כשהיה נותן את הסכומים, פעמים שמדובר אף בסכומים אדירים, ועם כל זה היה אומר: 'יש כאן הרבה, אבל זה לא מספיק'. בינו נא בלשוננו הנקוה... לשון משכיל אל דל... 'יש כאן הרבה, אבל לא מספיק'...

כיצד בונים סוכה?

בימים אלו של חגיגות למצוות שקועים עמך בית ישראל במצוות בניית הסוכה, וכשם שלמדו אצל רבנו חביבות המצוות מהטירחה סביב ארבעת המינים, כך למדו תלמידיו ממנו איך בונים סוכה.

בניית סוכה אינה מעשה יבש וטכני של בנייה, חיבור קרשים והעמדת דפנות וכי' וכו', לא ולא! זהו מעשה מצוה, מעשה עם נשמה, בעת בנייתו יש להחזיר את כל הלב בבנייה.

כבר בשנותיו הצעירות, כשהגיע אחיינו ומקורבו הרה"ג רבי מנחם אויערבאך שלישיא לסייעו בבנין הסוכה היה רבנו 'מלמדו' איך בונים סוכה.

בי בנין הסוכה צמוד וקשור לימסכת סוכה, 'ללמוד וללמד לשמור ולעשות', בחדא מחתא, רק כך מתדירים 'לבי' בבניית הסוכה, וכך היה נראה מהלך בנין הסוכה, על כל עץ שהוא מניחים על הסכך היו אומרים 'משנה' אחת ממסכת סוכה.

על העץ הראשון: 'סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה' ורבי יהודה מכשירה... על העץ השני שהיו מניחים לסכך: 'העושה סוכתו בראש האילן כאלו עשאו בתוך הבית... במהלך הנחת השלישון פרס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר או שפירס על גבי הקינוף פסולה...'. ברביעיו 'הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס וסיכך על גבה פסולה'.

וכך המשיכו במשנה אחר משנה. הידיים עוסקות בבנין הסוכה בפועל והנשמה אחריה במעשה את 'לבי' הסוכה, שהם הלכות סוכה ומצוות תלמוד תורה.

סוכה כהלכה...

חיותיהם של תלמידים רבים במשך השנים קשורות למעמד בנין הסוכה, בו למדו איך בונים סוכה.

תלמיד רבנו, האדמו"ר מטריסק הגאון רבי משה מרדכי אייכנשטיין שלישיא מספר על אותה השנה שנקלע לבית רבנו בעת שבנה את הסוכה.

במשך כל הזמן שהתעסק בבניית הסוכה עסק רבנו בלימוד משניות סוכה ובשינונה. לא היה זה שינון גרידא בעלמא, אלא היה הלימוד מותאם למה שעוסקות הידיים במציאות.

כל שלב בבנין הסוכה עם המשנה התואמת לה, מה כתוב במשנה, מה הדרשה, מה יוצא מהמשנה, מה הפשט, למה מסכימים כולם, ומהו המחלוקת, מה הגמרא מסבירה במשנה זו, וכמה דעות יש בגמרא, הנה החלק הזה בבנין הסוכה, מה אומרת על זה המשנה, ומה אומרים הפוסקים להלכה, האם הדופן מתאים לאיך שצריך לבנותו...

כך היה מקפיד שהחלק בסוכה שמעל ראשו לא יהיה ב'קיינעס' מחוברים, אלא רק בקנים בודדים. והסביר זאת בפני תלמידו הרה"ג רבי אביעזר יושע סגרה שלישיא: רבי אלעזר משה הלוי תורביץ אשר זאת משום 'חבילה', ואף שזה מחודש מאוד, מרבי אלעזר משה אני מפקד...

סוכת חזון איש

רבנו הגדול היה מקפיד לעצמו על הסוכה שתהיה בלי מעמיד דמעמיד בדבר המקבל טומאה, כפסקו הידוע של מרן 'חזון איש' זי"עא.

לא רק בסוכתו שלו עצמו היה מקפיד בזה, אלא אף כאשר תלמידו חביבו הגאון רבי אליהו וינר שלישיא ניכרו להשתתף בברית ובסעודת מצוה 'שלאחרי', ביקשו רבנו שיחפש בדיוקא סוכה כזאת בלי מעמיד דמעמיד בדבר המקבל טומאה, על אף שהייתה טורחה בדבר והיה צריך לחפש מקום מיוחד שנבנה כך, לא הסכים רבנו להתפשר בדבר.

השמחה בבניית הסוכה

בשנים אחרות, היה עומד על גביהם של התלמידים, ומכנים 'נשמה' לתוך

מעשה המצוות. בנין הסוכה עצמה היה מתחיל מיד בצאת היום הקדוש, ולמחרת יום הכיפורים היו משלימים את הנחת הסכך.

הלימוד שלמדנו ממנו, כך מספרים התלמידים, הוא מה שלמד אותנו כל ימי חייו, את ה'זמילו' ברעדה 'שמחה ויראה' משמשים בערבוביא. זה היה חזר על עצמו כל שנה בבנין הסוכה.

היה מזהיר אותנו קודם הנחת הסכך שיש לכוון 'לשם סוכה ולשם ציל', או 'לשם ציל ולזכר עניי כבוד' וגם 'לשם סכך לשם סוכה'. ובמשך כל הזמן, על אף שהוא עסוק בעומק סוגיותיו, אינו מפסיק דעת מלבדוק אם נעשית הסוכה כשרה כהלכתה, כמו ענינו מקפיד לראות זאת, זו הייתה היראה והחרדה, בדם בהצצה על פניו תוך כדי למדנו פרק בהלכות 'אשרי האיש', איך מקיימים מצוה. איזה אושר היה נסוך על פניו, איזה שמחה של מצוה!

לא היה צריך לדבר ולעזר על השמחה, היא שפעה מכל מהותו, כל הווייתו הקרינה עוז ותדורה על הזכות הגדולה שזיכנו להתעסק במצוות בנין סוכה.

באחד הפעמים שח רבינו כי היה פעם אצל מרן הגר"י אברמסקי זצ"ל בעת שסיכך את סוכתו, ואח"כ ראה שהידק את הסכך זה לזה שיהיה מחובר היטב... וכששאל אותו על כך, השיב לו כי סידרם והצמידם זה לזה, אבל עדיין אין זה חשיב תקרה! והוסיף רבי יחזקאל כי תחזיק הסכים עימו בזה.

כעין תדור

רבנו הגדול זי"עא היה עומד תדיר על ראשיתו, מזה על קדקדו וזוהי גדל ועיקר תביעותיו הן מעצמו והן מתלמידיו ואפילו במשאות ציבוריים לאזני תדור כולו, היו, 'לחיות את החיים האמיתיים' להכניס 'לבי' בתורה ובמצוות, 'לחיות את המצוה, ואת עומק משמעותה'.

וכשהיה תובע 'לחיות את המצוה היה תובע זאת להדיא, לא לקיים המצוה מלמעלה, כחותה על גחלים...' אלא לקיימה עם כל המשמעות הפנימית באמת. כשמדברים על מצוות סוכה, היה מהדר ומדקדק שזה יהיה בבית ממש.

כשחזר אומרים שהחיוב הוא 'תשוב' כעין תדור, אז החיוב הוא ממש כך! יש חיוב במשנה של 'היו לו כלים נאים ומצעות נאות מעלה אותם לסוכה או צריך להשתדל כמה שיותר להשתמש ברהיטים הרגילים שמשתמשים בהם בכל ימות השנה'.

בילדותו היה חוסה בצילו של הגה"צ רבי דוד בהר"ן זי"עא והיה מתבונן בדרכיו ומתחקה אחר מעשיו. וסיפר רבנו שאצל רבי דוד בהר"ן הייתה הסוכה בביתו ממש. אף היה טורח להעביר מביתו אל הסוכה את ה'קאמורד' - מעץ שידת מגירות בימינו שהיה הרהיט החשוב ביותר בבית.

רבנו היה מקפיד להעביר לסוכה את מיטתו שהיה ישן בה כל ימות השנה, לא מיטת עראי.

וקישוטי הסוכה אף הם צריכים להיות כמו שמקשטים את הסלון בבית. משום כך לא הסכים בסוכתו לקישוטים פשוטים מנייר, אלא היו תלוים בסוכתו תמונות מגדולי ישראל - תמונת אדמו"ר הגר"י זי"עא, הגר"ח מבריסק, האור שמת, החזון איש, והגר"י בצעירותו, אביו הגר"ש, הגר"ש אלישיב, והיו אלו תמונות ממסגרות כמו התמונות שאנשים תולים בסלון הבית.

במרכו הסלון לא תולים תמונות של גדולי ישראל כשהם בלתי ממסגרות, לכן גם בסוכה תולים את התמונות באותו אופן שהם בבית.

דעתו לא הייתה נוחה מקישוטי הפיר שתולין בסוכה, וכי יש משהו שתולה קישוטים כאלו בסלון? רק קישוט מן הסוג שנוהגים לתלות בסלון אפשר גם לתלות בסוכה.

אכן בדורות עברו, היו אנשים מקשטים את בתים במגורות נייר, וכך סיפר רבנו שהוא עוד זוכר בתים כאלו, ולכן היו מהדרים לתלות קישוטים כאלו בסוכה, אך כיום אין בית אשר מתהדר בקישוטים כאלו...

תלמידו חביבו הגאון רבי אברהם חייאל אונא שלישיא אשר היה שוהה עם רבינו בביתו בהג הסוכות יחד עם כל בני משפחתו, מעיד כי אם היה רואה שזה עושה חיוב מצוה אצל ילדים קטנים, לא היה מונע מהם כלל.

חביבות מצות כזית ראשון

בימי נעוריו היה רבנו מתחקה אחר תהלכותיהם של גדולי ישראל. אחד מהם היה הגה"צ רבי דוד בהר"ן זי"עא שהיה מדקדק עצום בהלכה, והרבה קיבל הימנו, ואף אביו מרן הגר"ש זי"עא היה מוסר לו הרבה הנהגות ומעשי רב מפי גאון ההלכה.

אחד מהם הוא בליל י"ט ראשון כשאוכל הכזית הראשון של המצוה, היה מלפתו ברגים או בדבש כדי לקיים אכילה בשמחה, ובה מתקיים 'תשוב' כעין תדור.

למרות שבכל השנה לא נהג ללפת את הפת, בכזית הראשון של ליל י"ט ראשון, הכזית של המצוה, היה מלפת את הפת מפני חביבות המצוה.

בלי היסח הדעת

תלמידו הגאון רבי אליהו וינר שלישיא מתאר את שמחת התג במציאות: בהג הסוכות הרגישו כיצד חי הוא את שמחת התג, את היותו 'ביצילא דמהימנותא', והיה אפשר לראות היאך תוך כדי הלימוד או האוכל היה מרים מידו פעם עיניו כלפי מעלה ומתבונן. וניתן לומר שחי את הנוגות הימים בלי היסח הדעת של רגע אחד, בלי 'נערוויך' וכלי התלהבות חיצונית, אלא תמיד מכונס ומרוכז בעצמו, ולפעמים היה אפשר לראות אח"כ נכנס לסוכה בכעין ריקוד,

ברכת לישב בסוכה

רבינו נהג כדעת הגרי"א המובא ב"מעשה רבי" את רי"ב בזה"ל: ברכת הסוכה מברך בכל פעם שנכנס לסוכה בה אפילו מאה פעמים ביום ע"כ ולפעמים היה מברך מיד כשנכנס לסוכה [וכדעת הגאונים הרי"ף והרמב"ם בסוכה דף מ"א]. וכך נהג למעשה רבינו כשהיה יוצא לתוך ביתו לאוה"צ צורך, היה חוזר ומברך, א"כ היה זה יציאה קצרה ממש, שאז היה שמח על כל תלמיד שבא להקבלת פני רבי כמוצא שלל, כאשר הוא יכול לברך ולהוציא בברכה.

בכל אופן, מעידים באי הבית, שהיה משהלך לאכול משהו לאחר הברכה, ולא דוקא מונות והרבה פעמים ביום שהיה נוטל ידים אח"כ לא היה נוטל בתחילה.

למי האושפיזין באים

נידוע אנו יושבים בסוכה, יחד עימנו האושפיזין, ורבינו היה רגיל לומר כי צריכים להיות ראויים לישב עם האושפיזין... ובאן המקום לגולל כמה עובדות מופלאות בקשר לאושפיזין.

רבינו היה חוזר ואומר כי בחג הסוכות, יש מציאות של 'אושפיזין'. והיה מדגיש כי אנו מבינים את עומק הדברים, אבל אנחנו 'מאמינים' בני מאמינים, וכאשר חז"ל הקדושים אומרים שיש מציאות של 'עולו אושפיזין עילאין', הרי שבדאי יש לנו שייכות לזה, וכל אדם כאשר הוא, לפי עבודתו ומצבו הרוחני יכול לזכות בזה למשהו, וככל שמתעלה בעבודתו כך יש לו יותר את השייכות לזה.

והיה תמיד מדבר במעמדות בחג הסוכות על הכח המיוחד שהוריש לנו האבות, שעל ידי וניעתם הנוראה, זה הפך לטבע של כלל ישראל, ולכן חז"ל חייבו את האדם ממקום עמו שיתעורר בהתעוררות עצומה לקיים את מה שהורישו לנו, וזה מה שאמרנו בתנא דבי אליהו 'חייב אדם לומר מתי גיינו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב'. ונקטו חז"ל בלשונם מטבע של חיוב - 'חייב לומר'.

וגם היה רגיל לחזור על לשון החינוך (מצוה תקס) 'אין ספק שטבע האב צפון בטבע הבן'. כי אחרי שהאבות פתחו את הדרכים ואת השערים, הוא כח שצפון בכל אחד ואחד, והוא נטבע עליו. ובדאי שכלל שהאדם משתייך לזה, הוא יזכה ליותר.

אך היה אומר מיד כי זה תלוי רק בנו, עד כמה שנעמוד לפני ד' כהנהגת האבות, ועד כמה שנקדיש לעמל התורה ולקבל עול מלכות שמים בקדושה ובטהרה, וככל שיותר מתקדמים והולכים בדרכי האבות, כך יותר משתייכים לאבות ולאושפיזין.

והיה מפליא לראות איך שהיה מדבר על האבות, על האושפיזין היה אומר כי 'אסור לשכוח שאנחנו עדיין בתוככי עומק הגלות, ואם מותר להגיד, אז כאשר יש אחים תועים שאורך הגלות הרחיק אותם עד שאינם מבינים מה שהם עושים, הרי שלאבות הקדושים יש צער שבאים לפגוע בנו! והיה מורגש צער של רבינו מצער האבות הקדושים... אשרי עין ראתה!'

כמו כן, רבינו הגדול זי"ע"א היה חוזר הרבה בשיחות הרבה על המבואר שהג הסוכות מסמן נגד יעקב אבינו, שהוא עמוד התורה, וסוכות הוא זמן של קבלת עול תורה כשהחל אומרים שיעקב אבינו לא שכב י"ד שנה, אין הסוכה רק טעם במעשה מרובה, אלא עיקר הסוכה היא שעמל ויגע בתורה על הסגור... זה העיקר, עמל התורה, היות דבקי ורכא.

במהלך השיחה שאל גאון בתורה דצ"ל שהטב על שולחן רבינו ושמע את הדברים: היכן כל זה מרומז? ומה באמת השייכות של חג הסוכות ליעקב אבינו ולתורה?

אמר לו רבינו הגדול במתק שפתיו וכי 'אושפיזין' באים לעמי הארציס... הלא יוצאים בסוכות מן העולם הזה לצילא דמהימנותא, ולאן יוצאים אם לא לתורה...

סדר האושפיזין

בהזמנות סיפר רבינו אורות הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע"א ששלח להגאון הקדוש רבי שלמה קלוגר זי"ע"א עיני עמד בקשרים תכופים, ואמר לו 'שיט לך הוכחה שסדר האושפיזין הוא כנוסח ספרד, והא ראייה שהוא זכה לראותם והם הופיעו אצלו לפי הסדר המופיע בנוסח ספרד'.

שלח לו המהר"ש קלוגר לומר לו: אין מכאן שום ראיה, כיון שהזמנתם אותם לפי הסדר הזה, לכן הם הופיעו כך!... האושפיזין מגיעים איך שמזמינים אותם.

סוכה ללא הפסיק

היה רבינו הגדול יושב בסוכה ומנצל כל דגע של ישיבה בסוכה, ביצילא דמהימנותא, ואינו מסוגל לצאת אף לרגע מן הסוכה הקדושה. וסבר רבינו שמי שיוצא מהסוכה סתם שלא לצורך הרי הוא מבטל מצוה ויש עליו טענה. הלא ברמב"ם משמע שצריך לעשות את סוכתו קבע, ואם הוא מסתובב בבית שם הרי הוא מבטל מצוה, שהרי הוא מפיץ שאין זה ביתו, ורק אם יוצא לצורך ממש, אין זה סתירה שהסוכה היא ביתו.

כל כך היה חרד מפני יציאה מחוץ לסוכה, עד שפעם אחד כאשר הגיע לבקרו אחד מגדולי הפוסקים ביקור חג, לאחר שנסתים הביקור קם רבינו ללוותו ולנהוג בו בכבוד הראוי לו, אך כשהגיע לפתח הסוכה ביקש רשות מאותו

אדם גדול להשאיר בסוכה, היות והוא משתדל שלא לצאת מן הסוכה אם לא בהכרח גמור.

רבינו היה גם רגיל לבאר כי חג הסוכות רצוף ומחובר בי"מץ ובי"מחות' לעיצומו של יום הכיפורים, המועד המקודש ביותר בין המועדים, ויסוד השייכות של ימים אלו, שענין יום הכיפורים כי אין הקב"ה אומר 'סלקותי' על חטא העגל, ואנו רגילים להכנס במאמר פסוק זה לקדושת היום, ואמרנו חז"ל (יומא ג, ב) 'לעשת' - זה מעשה פרה, 'לכפר' - אלו מעשי יום הכיפורים, שבשניהם יש את הענין של יתבוא אם ותקנה את בנה/

וממילא היה מברך לדרוכו, כי חג הסוכות נמשך באותה בחינה, כאמא שסוכת על בניה, וגם אחרי שיתבוא אמה ותקנה בנה, שוב סוכת היא כנפיה, וזה ענין הכבוד שגם חזרו אחרי שנמחל להם עון העגל, ואכמ"ל. וכענין זה שח אחד התלמידים שליט"א המקורבים ביותר, כי אי אפשר לתאר איך שרבינו היה 'חזי' את הדברים כפשוטם.

היה זה כאשר נכנס באחד מימי חוה"מ לסוכת רבינו, ורבינו היה בדרך לקום ממיטתו, אך מראהו היה נראה הוד כמראה הבן בזרועות אביו, והרים את ידיו ואמר בהתרגשות 'אם הבנים שמחה'... ואף שהתלמיד הנ"ל היה רגיל אצל רבינו, עמד נדהם לגדול המחזה, עד שהעירו רבינו ואמר לו: מה אתה מסתכל עלי...!

רבינו 'חזי' עם הקב"ה, והרגיש איך שהקב"ה מסוכך עלינו כאמא שסוכת על בניה/

להרגיש את הסוכה

רבינו הגדול היה מספר את מה ששמע מהגאון רבי חירש דקס זצ"ל על סבו מרנא זי"ע"א חיים זי"ע"א בסוף ימיו היה חוש שהקוד יזיק לו ויחלה אם ישב בסוכה, ולכן ישב כל הזמן בסוכה, אבל לא בדרך ברכת לישב בסוכה. הנכדים שחששו לשלומם, לא סיפרו לו כלום, והניחו תקרה על גבי הסוכה, והתנהגו עימו כאילו הוא יושב בסוכה, ונהגו כל הזמן שלא יצטרך לצאת מהסוכה וכו' וכו'...

אלא שהחפץ חיים הרגיש היטיב מתי הוא יושב בסוכה כשורה ומתי לא, ובסופו של דבר אמר לנכדו הם חושבים שהם יכולים לזמות אותו... [ז"י מיינען אז ז"י קענען מיר אפ נארעק...]

בנותן טעם להביא את אשר היה שח רבינו זי"ע"א: באות פעם למרן הסייפלער זי"ע"א בחג הסוכות, ואמרה לי הרבנית ע"ה שאמתן, כי הוא ישן, והוסיפה ואמרה: אה! 'אזא אטייערע מצוה' [כזו מצוה יקרה], ישנים, ומקיימים מצוה...!

אור הסוכה

כך כותב תלמידו הרה"צ רבי ישראל יהודה ווינר שליט"א בספרו 'תפארת שמואל': '...האריך רבינו לבאר בשוט טעם ודעת, סוד צילתה מרובה מחמתה, שהחמה בעה"ז היא המולדת, אבל למעלה מן השמש יש יתרון, וצילתה מרובה' היא השמש הפנימית המאור הגדול 'שמש צדקה ומרפא כנפיה' כהשגחה עליונה, והיא 'אור דג'ו'ו' זהו 'צילא דמהימנותא' שזונים לצאת מעולם ההסתור החמורי ולישב תחת צל שכינה, עכ"ל לפי זכרוננו.

והנה כשדובר כל הנ"ל, באחה רגעים עיני ראו ולא דר איך האירו פניו ועינו הקדושות של רבינו אור גדול של קדושה נפלאה בחוש ממש שאין הקולמוס יכול לתאר, וראו להביא איך שפיו וליבו שוק, וקורב הדבר לעניד שנתגלה אצלו באותם הרגעים התנוצצות אור הגנוז, ובמשך כשנה תמימה ויותר לא מש ממני המראה הזה והיה לי מזה חיזוק עצום בחוש...

תיאור זה בא ללמדנו על עוצמת הדברים של רבינו ועל החיבור העמוק של רבינו לדברות קודשו.

אך האמת היא, שכמעט כל מי שהיה זוכה בזמנים אלו של הימים טובים והשבתות, יכול להעיד על הרגשות מרוממות וקדושות שהיו לו, איך היה אפשר למשש בחוש את קדושת הימים.

על קדושת הסוכה מעיד תלמידו חביבו הגאון רבי אברהם חיאל אונא שליט"א: אירע פעם כאשר נזי היה נצרך להיכנס לסוכת רבינו, אך רבינו ביקש שייראנו בדרכי שלום שלא יכנס...

"עבודת" השמחה

השמחה... כמה היה מדבר רבינו הגדול זי"ע"א על חובת השמחה, כמה שמחה היה מחזיר בלבבות, שמחה אמיתית... שמחה אמיתית בימים האמיתיים, שמחה מעומק הלב...

כאשר כל העבודת ד' נעשית מתוך הילב, אין זה פלא איך הצליח רבינו הגדול זי"ע"א להתחבר בנו את היראה והשמחה כשהם כרוכות יחדיו, קשורות וחבוקות זו בזו כשלהבת בנחלת.

גם בשנים האחרונות, עת פקע ליבו מצרותיהן של ישראל, צרת ההסתר הנוראה של הערב רב, ככל שעמד ועורר והחזיר לבבות וכאב את הכאב, כך באותה מידה ביקש כל הזמן להיות בשמחה...

לעבוד את ד' מתוך שמחה...

שמחה על שזכינו להיות מעבדי ד' והנאמנים לו, בפרט בעת הסתר נוראה זאת, כשההסתר עצמו מוסתר על ידי מי שרוצים להסתירו ולהראות שהמצב הוא טוב.

כל שיחת יעוץ והדרכה לראשי ישיבות מנהלי מוסדות ועסקנים שנטלו על

בתפילה עול כבד ונורא וכאן ליטול עצה ולשאול
בדעת תורה, היתה מסתיימת: "אבל הכל בשמחה!"
יבשמחה!"

בהזמנות שח רבינו, היה זה בשמחת אירוסין
לכדור של הנח"צ רבי שמואל הומיר זצ"ל, כי פעם אחת בימי חג הסוכות, היה
רבי שמואל הומיר במצב של יסורים קשים, ואמר אז על עצמו שהוא מקיים
י"שמחת בחגך" על ידי שמחים ביסורים...

שמחה של מצוה

היו סיפורים שרבונו היה יחיי אותם שנים על גבי שנים, והיה מספר אותם
כאותה חיות והתפעלות כמו ששמעם זה עתה.
היו אלו סיפורים שהיו אבן יסוד בכל העבודות השם שלה.

כזה היה הזמן המופלא שהגיע אל ביתו, נכדו של מרנא הי"חפץ חיים" זיע"א.
הנאון רבי הירש זקס זצ"ל חודשים לפני פטירתו. וכך זכה רבנו לשמוע ערות
שמיעה מכלי ראשון ממנו.

אביו הנאון רבי מנחם מנרל זקס זצ"ל היה מתגורר בבית המיו הגדול.

מרנא הי"חפץ חיים" היה נוהג להתבודד בעליית הגג ולעשות חשבון הנפש עם
עצמו. בשנותיו הצעירות לא היה נשמע ממנו דבר, אך בשנות זקנותו מתוך
חולשתו קשה היה לו להסתיר את דבריו, וכך שמעוהו מפרט בפרטות את
זכויותיו וגם את חובותיו.

מה היו חטאיו של החפץ חיים, מה היה מתאונן על עצמו, וממה היה חושש
שיכריע את הכף בבית של מעלה?
- ענין השמחה של מצוה!

וכך היה אומר מרנא הי"חפץ חיים" על עצמו: ישראל מאיר אכלת מצה, כתבת
משנה כרורה, אבל לא היה לך מספיק שמחה של מצוה!

ואז היה מוכיח את עצמו בתוכחה נוקבת: "תחת אשר לא עבדת את ד' אלוהיך
בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, אח"כ שמעוהו מחזק את עצמו: ישראל מאיר
הלא אתה עדיין חן, ויכול לתקן!"

פעם אחת הגיע מרן רבינו ירוחם ממיר זיע"א להקשיב להתבודדותו של
הי"חפץ חיים" וכששמע את הדברים הללו נפל מרוב התרגשות.

היה מוסיף רבנו ומספר, כדי שנקבל מושגים בעבודת הי"שמחה" של מרנא
הי"חפץ חיים", את מה ששמע מיהודי יקר הרח"צ רבי מאיר ליברמן זצ"ל שזכה
והאריך ימים והסתופף בצילם של מרנא הי"חפץ חיים" ורבינו חיים עזר זיע"א.
פעם אחת חזר מרנא הי"חפץ חיים" מסבילת טהרה בערש"ק, היה זה לעת
קנותו שהיה נצרך להסיעו בעגלה מרוב חולשתו.

עם הגיעו לביתו פרץ בריקוד גדול סביב השולחן בשארית כוחותיו.

די מאיר ליברמן חשב, ואף שאל את הי"חפץ חיים" על פשר הריקוד, אם הוא
מן הסתם על הטהרה לכבוד שבת קודש.

אמר לו הי"חפץ חיים" שהשמחה הגדולה היא על כך ששילם לבעל העגלה
זכה לקיים מצוה דאורייתא "ביומו תתן שכרו".

זה היה השמחה של מצוה של הי"חפץ חיים".

זה לשון קדשו של תשומה כרורה הלכות לולב סימן תרס"ט סק"א: והעידו
על הארז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו על ידי שהוא משמח בכל
עו בשמחה של מצוה, וגם על הגרי"א דל כתבו שהיה מרדך לפני הספר תורה
בכל כחו עכ"ל.

בנותן טעם להביא כאן את מה שסיפר היסופר שלישיא שכתב את הספר
תורה לרבינו זיע"א, שרבינו לא הקפיד, ולא ביקש ממנו מפורש כמעט שום
חומרות מיוחדות, בכתובת הספר תורה המהדר. וכמוכן שה"סופר" מעצמו
הקפיד על כל ההיחידים, אבל חבר אחד רבינו זיע"א מאור הקפיד עימו:
- "ביומו תתן שכרו!"

היה זה מפליא לראות איך שרבינו זיע"א שם ליבו לקיים מצוה זו בשלמותה
עד הפרטה האחרונה!

והוסיף וסיפר היסופר, שהיה פעם בערב חגג שהיה נצרך לכסף, אך עדיין
לא הגיע הזמן של התשלום, בכל אופן נכנס לרבינו לשואלו אם יש לו להביא
לו יעל החשבון.

וענהו רבינו שכעת אין ברשותו מעות.

אך תיכף ומיד לאחר כמה שעות, הטלחון מצלצל, ורבינו הגדול על הקו...:
אתה יכול לבוא לקחת את הכסף...

כאשר עלה אל רבינו, אמר לו רבינו: כשיצאת, חשבתי, הרי אם יהודי מבקש
כסף כנראה שהוא צריך, אז חובה לדאוג לו...

בינו נא זאת!

רבינו גם היה רגיל לחזור על מה שכתב ב"נפש החיים" שמי שעובר עבירה
רח"ל, אז באותה שעה יש מסביבו במציאות ממש 'אוריא דגהנס', והיה אומר
כי מידה טובה מרובה... וגם בעשיית מצוה, יש במציאות ממש 'אוריא דגן'
עדיף מסביב המצוה, והיה מתבטא כי אפשר להרגיש את זה...

שמחה שממלאת את כל חדרי הלב

אם בכל ימות השנה נצטוונו על השמחה בעבודת ד' ובקיום המצוות, הרי
שבחג הסוכות יומן שמחתנו, היתה השמחה מתפרצת וגואה על גדותיה.

רבינו היה חוזר ואומר לתלמידיו כי עבודת השמחה במשך כל ימי החג אינה
מצוה קלה לקיים, אחת מן העבודות הקשות במקדש היא, כידוע בשם הגרי"א,
וכעת בימי השמחה הציוני הוא על שמחה שממלאת את כל חדרי הלב, וזו
אינה מלאכה קלה כלל ועיקר, אין זה כל כך פשוט למלאות את כל חדרי הלב

בשמחה מציית.

עוד היה רבנו מצוין את חברי השאגת אריה"
רשמחת יום טוב בזמן הזה היא מצוה דאורייתא.

תלמידו הרח"צ רבי מנחם מנחם צוקי שלישיא מביא
את אשר שמע ממנו בחג הסוכות תשס"ג, ששמע מפי מרן המעצות רבי יחזקאל
זי"ע כביאור מצות י"שמחת בחגך", שלכאורה צריך ביאור מהו הציוני המיוחד
על השמחה בחג, והרי הענין של שמחה הוא מיוחד עבודת ה' בכל השנה,
כמו שכתוב "עבדו את ה' בשמחה", וידועים דברי הרמב"ם בסוף הלכות לולב
שהוא התביעה יתחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובטוב לבב.

ואמר המעצות, שכמו שמצינו לגבי קרבנות דבכל יום מקריבים קרבן תמיד,
ואילו בימים טובים וזמנים מיוחדים מקריבים קרבנות המוספין, כיוצא בזה
ישנה בחינה בסוכות של 'מוספי' על השמחה.

שמחה מתוך יראה

באחד הפעמים בסעודה שלישית בשבת חול המועד הגיע אחד מהתלמידים
ומן מה אחר צאת השבת, לשמוע את דבריו ולהתברך בברכת החג. חוץ כדי
שהוא מאזין לדבריו נע בוקנו... רבינו לפתע ננער ממקומו בחרדה נוראה
ואמר לו: אתה לא מפקח שיתלש...? ענה לו התלמיד: התצאת את השבת...
(את הי"ט), מרן שלישיא הגיב מיד בתמיהה: "הוצאת" את השבת...?
כוונתו היתה שאת השבת לא מוציאים...

וכפי שהיה חוזר הרבה על מה שאמר המהר"ל שבאמת שבת שבתוך המועד
או שבת הסוכה-לוי"ט, הרי זה קל יותר... שאז המעבר הינו יותר בהדרגה
מאשר בשבת הגולה, כי המעבר משבת לחול הוא מעבר קשה!

ד"ר המהר"ל אינו נהנה משום שבת כמו משבת רחול המועד, דיש יריט
לפניו ויחייט לאחריו והוא בעצמו מועד!

אח"כ פיססו וכיכדו בחזנות לכבוד הרצל, כאשר הוא משתתף עימו בדביקות
נוראה, אשרי עין ראתה.

ניגוני השמחה

לפנינו תיאור מאחד התלמידים מסוגאי יריט ראשון של חג בסוכת רבנו
הגדול זיע"א, עם הבנה עמוקה בהורות השמחה:

נכנסנו לסוכת רבנו והתיישבנו, היה ניכר באויר הסוכה כי שעת התרוממות
גדולה היא כאן...

רבנו שאל: מי כאן מנגן, מי כאן חזן...

ואז פתח ואמר כי מרן הגר"ח מבריסק זיע"א אהב חזנות, ואילו בנו מרן הגר"ח
אהב ניגונים.

ופעם הגיע חזן וניגן לפני מרן הגר"ח, אמר לו הגר"ח: אבא שילך היה חזן
יותר טוב!

אמר לו אותו חזן: מסתמא גם אבא של הרב היה יותר...

ואמר הגר"ח, חזן זה ניצח אותי!

הוסיף רבנו ואמר: ששמע שאותו דבר היה גם אצל מרן הנאון מטשעבן זיע"א
שאמר לחזן אחד מבני ברק שאביו היה יותר טוב ממנו.

ואמר רבנו שדבר זה הוא חידוש אצלו... שחשב שייחידת הדורות הוא רק
בתורה, אבל בחזנות לא שמע...

ואז התחילו לשיר את הניגון האהוב על רבינו: "ואמר בי"ם ההוא הנה אלוהיך
זה קיונו לו ויחשיבנו, זה די קיונו לו נגילה ונשמחה בישועתו".

לאחר שסיימו לומר את הניגון אמר רבנו: כל אחד מראה באצבעו זה די
קיונו לו, מי שקיונו יראה, ומי שלא קיונו לא יראה, ולא זו בלבד אלא שיש
מדרגות בראיה, וכל אחד יראה בדיוק לפי המידה שקיונו ולפי דרגת הקיון.
וכשאמר זאת רבנו, והצביע בידו בזה, קיבלו הדברים מראה חי עד כדי
מישורש...

מי זכה לעורו של לויטן

כל אחד יקבל לעתיד לפי המידה שעמל בה. מי שלא קיווה לא יראה.

כאן המקום לנולל את מה שסיפר רבנו הגדול על מרנא המהר"ל דיסקין
זיע"א:

לירושלים הגיע אחר מראשי המשכילים שהיה מתחילה נראה כתי"ח חשוב
ורובם ממש לא עמדו על טיבו, חוץ ממרנא המהר"ל דיסקין זיע"א.

רבנו לא הזכיר מעולם את שמו, כידוע קפידותו לא להזכיר שמם של רשעים,
וכשנצרך להזכיר שם של רחוב בירושלים הקריז על שמו של אותו משכיל,
היה אומר הרחוב שנוצא בו מלון המרכז.

המנהג בירושלים היה אז להכנס אצל המהר"ל דיסקין לאחל אגוט מועד
[אגוט יריט - כמנהג ירושלים], והיה משיב לכולם בלשון אחידה (באדיש) -
ישתוכה לאכול מסעודת לויטן!

כאן שנים מתבררי של אותו משכיל לקחתו עימם לילך אצל המהר"ל דיסקין,
ומתחילה נשמעו ממש באמרי - וכי מה נקבל שם - אישטיק לויטן... לבסוף
נערצה והלך עימם אך לא העז להכנס אל הסוכה.

וכשבאו לפני המהר"ל זיע"א, אמר לכל אחד ואחד את הברכה הקבועה.
אח"כ סובב ראשו לכיון בו היה המשכיל מחוץ לסוכה ואמר בקול: אבל אותם
שמלעניים הם לא זכו...

אכן הזכות היא לפי הקיון, ומי שלא קיווה לא יראה.

ומה שאנו מבקשים בקשות בשעת ההושענות וההקפות הוא בגלל שכל עת שמחה הוא עת רצון ולכן כשאנו מתקריבים להקריבה בזמן השמחה אנו מבקשים בקשות בגלל הקרבה והשמחה.

ואכן צורת אמירת ההושענות אצל רבנו והקפת הבימה והסית, הייתה במראה של מחול וריקוד בשמחה ונהג לרקוד מעט ברגליה.

בפעם אחרת הוסיף שיענין ההקפות הוא שבסיום ההלל כביכול יוצאים בריקוד - "מגיש ארום מיש טאנצער". ואכן, רבנו הגדול היה מהלך בתקופות בכעין ריקוד.

והוסיף להוכיח שכן מבואר להדיא בדברי הגר"א על מה שכתב הרמ"א (בסימן תרס"ג) "שאכל אינו מקיים" וכתב רבינו הגדול "דילי ידחתיב ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים והוא בשעת הקפה".

יש לציין כי לא היה מקפיד בעת ההקפות להחזיק את האתרוג ביד אחת, זאת הוללם בשניה, אלא כל הדי' מינים באותו יד, והסידור ביד השניה.

ההלל והשמחה

אם במשך כל ימי חג הסוכות "זמן שמחתנו" היה רבנו הגדול יצע בעבודת השמחה עד שתמלא כל חרדי הלל, הרי שבזמן ההלל, הזמן המיוחד לשמחה, זמן שיא השמחה, על אחת כמה וכמה.

כמעט ולא יתכן לתאר בעולם את עוצם השמחה והדבקות וכלות הנפש אל אלוהים בשעת אמירת ההלל והנענועים.

אשרי עין ראתה זאת!

הלא למשמע אוזן ראבה נפשינו מאשר חסרנו עתה כל אלה.

העוצמות של השמחה והרוממות הרקיעו שחקים, היו אלו שעותיו הגדולות... והניגון... איי הניגון המיוחד שהיה לו לרבנו הגדול בהלל, הניגון שהיה מנגן בעצמו בכל יום בזמן ההלל... מי יוכל לתאר את המתקנות... את הרוממות... את עוצמת הקדושה... את גובה הרוחני הבלתי נתפס אליהם העפיל וסחף כל המתפללים...

מי יוכל לתאר...

מי יוכל לתאר מראה רבנו במראה כהן גדול בקדושה וטהרה אוחז בידיו את ארבעת המינים, ואומר את ההלל בתוך הסוכה בצד "אגודה שול", כדעת רבינו הגדול... ואולי ידענו שכתוב בכתב ראש יד ק"ט, והיה מקפיד על זה כי נטילת הלולב וההלל תהיה בתוך הסוכה.

היו אלו רגעי שיא בתוך הסוכה, ביצא דמהימנותא, בידיו ארבעת המינים ופיו מהלל ומשבח למלך מלכי המלכים...

איה הקולמוס, איה הסופר אשר יוכל לתאר...

תפילת המוסף

תפילת מוסף במחיצתו של רבנו הגדול בימי חג הסוכות, היה מעמד מיוחד שנחרת בלב המתפללים.

מרב שמחתו ודבקותו בדי' הייתה התרגשותו עולה על גדותיה ללא מעצור והייתה משתפכת החוצה לעין רואה.

כביות התרגשות בתפילת מוסף היו עוצמתיות במיוחד... וכל מי שזכה לראות, זכה לקבל מעט מושגים דבקות בהקריבה עד היכן מגיעת.

חציו לכם

ידוע בני מדרשא שרבנו הגדול היה משתדל לקיים דברי הרמב"ם על חציו לדי וחציו לכם כפשוטו, וכך כותב הרמב"ם בפיו מהלכות יו"ט הי"ט: ואחר חצי היום מתפללין תפלת המנחה וחוזרין לבתיהן לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה.

דברי הרמב"ם הללו הדירו את מנוחתו, איך אפשר לקיים את הפסק הזה, ומדוע אין העולם נוהגים בכך.

לא נחא דעתו עד שפעם אחת עלה לבית מדרן הגר"ש אלישיב זצ"ל ושאלו איך מקיים בעצמו את דברי הרמב"ם, מרן הגר"ש ניסה לישב בכל מיני אופנים, ולבסוף הודה ואמר "סליח טאקע אשווערער רמב"ם".

רבנו הגדול היה אומר תדיר שיותר קל לקיים את החציו לדי, כי אפשר לשבת וללמוד ולהתפלל במשך חצי יום, אבל קשה מאוד לקיים את החציו לכם כי מי הוא זה אשר יוכל לשבת בסעודה ארוכה חצי יום במשך שעות רבות.

למעשה היה רבנו הגדול משתדל לקיים את הדברים כפשוטם, והיה מאריך הרבה בסעודת היום בשמחה גדולה מאוד עד זמן מעריב.

במשך הסעודה הארוכה היה לומד משניות ומדבר הרבה בדברי תורה כמו בכל הסעודות, וכן היו מרבנים בזמירות שירות ותשבחות, וככל שניסה להאריך עדיין לא הגיע ליחציו.

אך השמחה הגדולה שהשתפכה הייתה מופלגת, היה שר בדבקות גדולה "כאילו תערוג על אפיקי מי"ם בניגוני המיוחד של הגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא זצ"ל כאשר דמעות של התרפקות והשתוקקות היו זוללות מעיניו מגורל התרגשותו. אי אפשר בכלל לתאר את גודל המעמד הנשגב, מעמד היחציו לכם!"

רבנו הגדול היה מקפיד בכל יום מימי חול המועד לשותות רביעית יין, ולא חוקא בשעת הסעודה, וכן לאכול בדי' בשר, ואף בערב שבת בזמן שרבים אין מקפידים על זה כי"כ, היה הוא מקפיד בכך, כדי לקיים את ההלכה שנפסקה שאין שמחה אלא בבשר ויין.

בשיחותיו הבהיר רבנו הגדול את סיבה האמיתית של שמחת חג הסוכות, שכאשר יוצאים מה'מותרות' ליצאל דמהימנותא, בצל כנפי השכינה, זהו הזמן לקבל על תורה, ולהתחזק בעמל התורה, וזה הדבר הכי גדול, ובוה נקבע שהוא זמן שמחתנו!

שיר עיקר השמחה כאשר האדם מקבל עליו עול תורה באמת ולמעשה, ורק כזה מגיעים לשמחה אמיתית.

זהו מזכיר רבים כי אף רבינו ה"שאגת אריה" מחדש אפוסק להלכה, שיצאים בלימוד התורה ידי מצות שמחה בחג.

כך שח פעם רבנו הגדול כי שמע ממרן הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל שהנה הארציזט של הגר"א חל בחג הסוכות, והארציזט של הבעש"ט חל בחג השבועות, והנה לכאורה היה הדבר צריך להיות הפוך, הגר"א ב"זמן מתן תורתנו" והבעש"ט ב"זמן שמחתנו"...

אלא על כרחך שאין אנו מבינים מאומה לא בתורתו של הגר"א ולא בתורתו של הבעש"ט.

הוסיף רבנו ואמר: אין שמחה בלי תורה, ואין תורה בלי שמחה!

השמחה באפסיות העולם הזה

רבינו היה רגיל לחזור ולשנן באוזניו שומעי לקח בימי החג כי חג הסוכות הוא זמן מיוחד של זמן שמחתנו כאשר זה הזמן שבו מבינים את האפסיות של עולמנו. זהו הזמן של יצא מדירת קבע, הדירה עם כל הקבע, עם כל מה שמשקיעים בה... והיה מוסיף כי במילתא דבריחזתא אומרים, כי בדירת קבע תמיד מחדשים, ורק לגבי הסוכה נשאר אותו ער"א... אמנם הסוכה הוא ער"א, אבל חובתנו לעשות את הסוכה לקבע, וכדאיתא במשנה "כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו ער"א", ועליו להיות יותר ויותר את היצאל דמהימנותא בצל כנפי השכינה, ולא להשאר עם ההשגה של הסוכה שהיתה תמיד.

זהו שיא השמחה כאשר אדם חי את החכמה האמיתית, ומרגיש את אפסיות העולם, והו מצותינו בחג הסוכות: יצא לדירת ער"א!

היה מבאר כי זהו ענין קריאת מגילת קהלת בחג הסוכות, והוא מה שאמר בחכמתו שלמה המלך החכם מכל אדם שיהלך הבל, דווקא שלמה המלך שניסה את הכל והסתכל על הכל, הוא זה שהגיע ליוסף דבר הכל נשמע, שאין שום דבר רק "את האלקים ירא ... כי זה כל האדם". שלמה המלך השקיע הרבה הרבה חכמה להוכיח שאין שום דבר, שהכל זה רק "הבל הבלים".

והביא על כך את מה דאיתא בגמ' (שבת לב) "בקשו חכמים לגנוח ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה, ומפני מה לא גנוחו מפני שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה, וכי דתביס סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם".

והיה נהנה לחזור גם על דברי הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל שהקשה א"כ מדוע לא השאירו רק את הפסוק האחרון בקהלת, ומדוע צריך לכתוב את הכל, ובזאת שוב ללמדנו שדווקא מתוך מצב שיהלך הבל, אין כלום, ממילא נשאר שכל האדם זה רק "את האלקים ירא ואת מצותיו שמור" כי באמת אין זה שכאילו צריך לוותר על משהו, שהרי אין במציאות באמת שום דבר, "הבל הבל" וממילא זה כל האדם. וזאת זה, אין לו צורת אדם, כי מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש.

נטילת ה' מינים

לתאר את העסק סביב מצות נטילת ארבעת המינים, זה כמעט בלתי אפשרי... זה היה חביב עליו עד למאוד! פעמים רבות שהיה מנשק את האתרוג וזוכה להתרגשות, וראו כולם שנופו יצא בדבריו בעת קיום המצוה.

היה רגיל להתבטא אפילו, כי הרי אתרוג דומה ללב... זה מחייב, ועליו להתבייש מהדברים, ולואי שנתבייש...

היה נוטל כמה אתרוגים, כפי שכולם ראו, לצאת ידי השיטות כולם, והגאון רבי אברהם יחיאל אונא שליט"א היה עוזר על ידו, הולך ומביא, מעלה ומוריד, את האתרוגים לתוך הקרטון, ומתקרטון, אך תמיד היה מקפיד לברך על אתרוג שגידולו נאה בדווקא זה היה עיקר קפידתו.

אחר שהיה מברך על הדי' מינים שלו, היה גם מהרה לנטול גם לולב שיש בו הדסים המשולשים לפי שיטת רש"י שבכל אחד יש בו שילוש של ג' עלים, ואף שהוסיף כתבו שאינו במצא. והיה מקבלם מיד שנה מיהודי תימני שסמך עליו.

צורת הנענועים הייתה בהתרגשות עצומה בכל לבו ונפשו, והיה זה מחזה מרהיב שלא יסבך מכל מי שראהו בעת הנענועים, היה מליך ומביא עם מעט כיסוס, והנענועים היו כלפי מטה כצורת גידולו, וכדעת הגר"א.

שמחת בקשת ההושענות

מרגלא בפומיה דרבנו הגדול זצ"ל: מנהג העולם בזמן ההקפות וההושענות להתחנן ולהגיל דמעות, אך האמת היא שכתב הרמ"א (סימן תרס"ט) שבשמחת תורה נהגו להקפיד עם ספרי התורה את הבימה שבבית המדרש, כמו שמקיימים עם הלולב, והכל משום שמחה.

מבואר אם כן ששמחת תורה זה כמו עם הלולב, ובשמחת תורה כולם הרי יודעים שההקפות הם משום שמחה, ואם כן תלי תליא בודלא תנא...

ומכאן הוכיח רבנו והיה מעורר תמיד על כך שעיקר ההקפות הם משום שמחה,

היה מפליא לראות את דבקותו הגדולה במהות היום, עד שהיה מורה לתלמידים ומבקשם פעמים רבות שתיכף יודדו, כי ראוי לקבל את היום בלימוד תורה!

שיא המועדים - שמיני עצרת

בתוך כלל ההתעלות וההתרוממות העילאה שחזו תלמידיו רבנו הגדול זיע"א במחיצתו בזמן שמחתו, הרי שכשהגיע הרגל האחרון שמיני עצרת, העלה רבנו הגדול את המסתופפים בצילו למדרגות עצומות, ללא גבולות מעצורים וסיגים.

בטרם ננסה לצייר בדל קולמוסנו את העושר הרוחני העצום, שהשפיע רבנו הגדול זיע"א על תלמידיו והמסתופפים בצילו, ננסה ללמוד מעט, על קצה המזלג את הדברים כפי שהשעיתם בשיחתיו ובדבריו, השיחות על מהות שמיני עצרת ושמחת תורה במשנתו הם הם הנותנים לנו את המבט העילאי על החג הנעלה הזה.

רבנו הגדול היה מעורר שבעיקר הדבר יום שמיני עצרת אינו קשור בעיקרו לשמחת תורה, מהות "שמיני עצרת" הוא חג הדבקות בקודשא בריך הוא.

לאחר שבעה ימי שמחה והסתופפות בצילא דמהימנותא בצילא דקדושה בריך הוא, יחד עם האושפיזין הקדושים, מגיעים למצב של יקשה עלי פרידתכם ואנו חפצים להשאר יום אחד נוסף במצב של "חבוקה ודבוקה בך". זה מהותו של חג שמיני עצרת - "חבוקה ודבוקה בך"!

- ומהי הדרך שלנו להיות במצב של חבוקה ודבוקה בך, איך אנו מבטאים את זה, איך שמחים עם הקב"ה? הדרך הזו מתאימה לכך, היא לרקוד עם התורה הקדושה - זו האפשרות היחידה לדבקות בהקב"ה, לכן "שמיני עצרת" מסיימים את התורה ושמחים עימה ב"שמחת תורה"!

בהודמנות אחרת אמר רבנו זיע"א: כשיש שמחה אמיתית, אז מגיעים עד לשמחה של "שמיני עצרת", שהוא הסיום של כלל התגים והימים טובים, וכלל ישראל, שמחים בשמחת התורה, בחג השלימות של שמיני עצרת, כי רק על ידי התורה אנו שייכים לזה, זה עיקר השמחה "בו ובתורתו" וכך אנו נאחזים בחג הקדוש והנורא של "שמיני עצרת", וכל זה על ידי שנתחוק בעמל התורה למעשה. ואחרי שבעה ימים ששמחנו בעמל התורה הנורא עצמה שמחה בנו ב"שמיני עצרת".

בהודמנות נוספת שח רבנו זיע"א: עד כדי כך גבוה מעלת שמחת תורה, שדפינו ירוחם ממנו זיע"א אמר אחר הריקודים בשמחת תורה: איני יודע מה חביב יותר לפני הקב"ה, הבכיות של יום כיפור או הריקודים של שמחת תורה!

שמחת הקפות

ידוע מה שכתוב בספר "מעשה רבי" אות רל"ג: הנאמן ד"ל היה שמח מאוד בחג הסוכות, וביותר בשמיני עצרת כי הוא יותר יום שמחה מכל ימי החג על פי הסוד.

עוד כתוב שם אות רכ"ב: "ואמר רבי ד"ל הלך לפני הסית שמח למאד ופגנו בערות כלפיד אש ולא היה אווז סית בידו אך היה מספק כף אל כף ומרקד ומפזז ומסביר בכל עוז לפני הסית".

יום שמיני עצרת לא ניתן לתאר לכל מי שזכה לשהות במחיצת רבינו: היה הוא זיע"א או בשיא דבקותו באופן שלא ניתן לתאר כלל, כפי שתאר זאת תלמידו "היה זה בבחינת סביבו נשערה מאוד, וראת הרומונות לצד שמחה עצומה! והיה שמת וראתו הקדושה על פניו, במקום גילה שם תהא רעדה. מאד היה שמת שמחה גדולה בעת ההקפות, והיה רוקד ומפזז ומחא כף, והיה רוקד לפני אחרים שהחזיקו ספר תורה... ומאד היה מזוה כל העת לאברכים ובחורים לרקוד ביתר שאת וביותר עז ושלאל להתרפות לרגע אחד.

פגנו היו מאוירים, וראו איך שההקפות אצלו היא עבודה גדולה וקדושה ה', תלמידו הר"ג ישראל יהודה וינר שליט"א מתאר איך שהיה אומר את הפסוקים של אנו ה' בכמה הקפות, ברגש גדול ובמתקנות, והיה אומר בהקפתו את כל הבקשות.

היה מצוין את מה שהיה מספר רבי אצילה בלאוד שפעם אחת ראו את מרנא תגריי סלטר בעת ההקפות בשמחת תורה שנתכרמו פניו, והסביר כי אהנו שמחים עם התורה, אבל מי ידע אם התורה שמחה איתנו? א"הוסיף ואמר ש"כמים הפנים לפנים", ואם אהנו נשמח עם התורה, נשמור עליה, ונשתדל להגות בה מתוך ניותק מהכלי העולם, ודאי שהתורה שמחה היא איתנו...

וכמה פעמים רבנו היה מכבד בחורים מצוינים בזמן ההקפות, לרומם קרנם ולהגביה לבם באהבת התורה, וקנאת סופרים תרבה חכמה.

בזמן ההקפות היה נצפים אליו הרבה אנשים להתברך, והיה מאיר להם פנים באופן מיוחד ומברכים באהבה ובחמלה יתירה יותר משאר זמנים, וכן מברך את הילדים בחיבה גליה.

היה רגיל לומר כי היעולם סבור שמקור ענין ההקפות הוא מהאריזל, אבל באמת הוא כבר מהגאונים, כמו שמצינו בדבריהם שדנו על ריקוד עם בי אבוקות לפני הספר תורה וכו', והיה אומר כי מצונו רבות בדבריהם בדבר החשיבות לפזז ולהקיף בכל עוז לפני התורה ביום שמחת תורה, אלא שהאריזל שיכלל ותיקן ענין ההקפות ביותר.

שמחת התורה

בשעת ההקפות היה יושב ולומד, ולא היה מקפיד לשבת בשעה שיש ס"ת לפניו.

יש לציין בענין זה את מה שסיפר אחד התלמידים: היה זה בשבת חול המועד סוכות לאחר התפילה בבוקר, עלונו אל ביתו של רבינו זיע"א לקדושה רבא לאחר התפילה, כאשר אביו מרן הגרש"י צ"ל נוכח אף הוא במקום, מתוך אהרה של שמחת החג. על השולחן עמד בקבוק יין שעליו היה כיתובים שונים, לכל רוחב הבקבוק, וכאשר אי מי מהנוכחים החל לעיין בכתב שם, הגיב מרן הגרש"י ואמר: כבר קראנו מגילה היום...

הגיב על כך רבינו ואמר: אכן, קראנו היום מגילת קהלת, איך מה ההמשך של הפסוק "יין ישמח"? וכמובן מאלו המשיכו כולם: "לבב אנוש"...

אז סיפר רבינו כדלהלן: הרב משה בלוי צ"ל צא בשליחות ציבורית לגולה, ובמסגרת שליחותו הגיע אל מרנא הגר"ח מברסק צ"ל בשעת הסעודה בחול המועד.

בשעת הסעודה הגישו יין לפני הגר"ח, נטל הגר"ח את הכוס ואמר: נו, ייין ישמח... כממתין להמשך הפסוק, נטנו כולם "לבב אנוש"...

הגיב הגר"ח: "יין ישמח"... כמצפה להמשך אחר, אז נטנה רבי משה בלוי ואמר "חיים!" שכן הוא המשך הפסוק בקהלת (ק"ט), אך בתהילים (קד"ט) בתב "יין ישמח לבב אנוש"...

או אז נטנה הגר"ח והצביע על עצמו... כמתכוין לרמז על שמו.

הוסיף ואמר הגר"ח: ידער ירושלימער קעני? - "הירושלמי יודע?"

לאחר מיכן סיפר ר"מ בלוי כי בשעה שהמתין מחוץ לביתו של הגר"ח נטל לידו תנ"ך שהיה מנח בסמוך עיניו בו, ובדיוק צא לו לראות את הפסוק הזה...

יא"צ ורבינו הגר"א

ביום י"ט תשרי חל בו יארצייט האדוני הגר"א זיע"א, רבנו הגדול היה כל כך רבוק בתורתו, עד שהגדיר זאת אהנו הנאמן הגדול רבי אברהם דוב אויערבאך צ"ל באב"ד טבריה, כי זכה לגילוי אליהו... מרוב שהעמיק והרחיב בתורתו, וכך מעיד תלמידו הרב"ה רבי ישראל יהודה וינר שליט"א באתר להקביל פני רבינו זיע"א בסוכה אחר תפלת שחרית, והיה זה ביום י"ט תשרי יארצייט דרבנו הגר"א, והגיע אף הנאמן רבי אשר זעלג הכהן רובינשטיין צ"ל עם בני הישיבה שלו, והזכיר כי היום הוא האיצ של רבינו הגר"א.

הגיב רבינו ואמר שביים זה יש עילוי לנשמה למדרגה יותר גבוהה, ויש שמחה אצלו למעלה, ולכן דבר זה משפיע גם למטה.

מעשה מבהיל סיפר תלמידו חביבו הנאמן רבי אברהם יחיאל אונא שליט"א בכל השנים היה רבנו הגדול נוהג ללמוד ביום יארצייט של אדונו הגר"א זיע"א בבואור הגר"א על "ספרא דצניעותא" וכן על תיקוני הזהר.

והנה בשנותיו האחרונות היה קשה לו לאכול, ולכן לא נטל את ידיו בחול המועד, בשנה אחת כשהגיע יום יארצייט של אדונו הגר"א זיע"א, ביקש ליטול ידיו לסעודה ואכל מעט.

ביודעו את מנהגו ללמוד באותו יום במשנת הגר"א, הציע להביא לפניו את הספרא דצניעותא כדי ללמוד בו.

אולם רבנו הגדול לא התייחס, וכששאלו הרי היום יארצייט של הנאמן, אמר לו רבינו: הלא נטלנו ידיו...

הדברים מבהילים, וכל החפץ להבין סיפור זה, יעיין בא מה שכתב החסיד המח"ל במסילת ישרים כשתאר את מעלת החסיד באכילתו.

יש לציין כי כמה פעמים בימי חוה"מ רבינו היה מצוין כי היום האיצ של רבי משה אגרא, והיה מפליא מאוד בגדלותו, ובסיפורים אודותיו, ואמר שנים אין מכירים מסמיק בעצם גאונותו, וכנראה משום שהדור אינו ראוי...

ליל הושענא רבה

העיד תלמידו חביבו הנאמן רבי אברהם יחיאל אונא שליט"א רבינו זיע"א היה נוהג לקרוא לבדו בסוכתו בליל "הושענא רבה" את "משנה תורה" מתוך חומש, ולא כמו שיש נוהגים לקרוא מתוך הסית בציצור, אך היה אומר לתלמידיו ששהו עמו: עיקר התיקון זה גמרא...

היה מעורר תמיד על ליל הושענא רבה כי הוא יום גדול קדוש ונורא, וצריך להתאמץ לצל ולחטוף מה שנשאר, והיה מברך תמיד שכולם יזכו לפיתקא טוב ולכל טוב.

יש לציין כי כאשר היה חל ליל הושענא רבה במוצאי שבת, והיו עולים הרבה להתלמידים בסעודה שלישית להקביל פניו, היה מודיר ביותר לאחר מעריב במוצאי השבת, והיה אומר כי חבל להתמהמה, זהו יום גדול, וצריך לצל אותו...

הפרידה מהסוכה וקבלת היר"ט

בן העיד תלמידו הרב"ה רבי ישראל יהודה וינר שליט"א בכניסת היום הקדוש יום שמיני עצרת, היו בני הישיבה יושבים בסוכת רבנו ראש הישיבה ומברכים 'לישב בסוכה' על מיני תרומה, ורבינו היה שוהה בסוכה גם כן וטועם עם התלמידים.

גם אחרי שהיה נמשך להדליק את הנרות י"ט היה חוזר אל הסוכה, וממשיך את ישיבת הסוכה, כאשר התלמידים שרים נוגני דבקות ושמחה, "בנה ביתך בתחילה ועוד".

היו שנים שמרוב דביקותו ושמתחתו בתורה הקדושה היה מתקשה להפריד מהספר תורה, והיה ממשיך לחבוק אותו עוד זמן מה בלימודו, ולומד עשרות דפים ויותר במסכת סוכה, ומעיין גם בסדר בית יוסף, לפעמים היה זה במסכת שבת או חולין, וכל אותו הזמן היה שקוע בעיון גדול עם כל החושים כדרכו בקודש, ואור גדול וקדוש היה חוסף עליו כל היום - 'לחמת אדם תאיר מני'.

בדרך כלל היה רוקד עם ספר תורה קטן ככל ההקפה הראשונה, ואחר ההקפה הראשונה היה יושב ללמוד, והיו פעמים שבאשר הגיעו להקפה שישית היה קם ממקומו שוב, ושנה אחת הבחין בכך בתוך לימודו ממש כאשר כבר כמעט והתחילו את ההקפה, וקפץ מיד ממקומו לקחת ספר תורה...

היו שנים בהם היה עוסק בשעת ההקפות ב"ספרא דצניעותא" עם ביאור הגר"א, ופעמים היה זה בזמן שכל הציבור היה עולה לתורה.

נבד התורה

היו שנים שמפני חולשתו היה הולך לעשות קידוש, והקהל היו עדיין באמצע ההקפות, והיה מקפיד מאד שכולם ימשיכו לרקוד בכל עוז בלא להתרפות, ושלל גרם חלילה שום רפיון בכבודה של תורה מחמת צאתו.

ולכן לא הרשה לאף אחד להתלות אליו, ופעם אחת יצא אחריו אחד ממקורביו שבלאו הכי היה צריך ללכת לקדש לבני ביתו, וניגש אליו לאמירת 'אינטון יי"ט', אך רבינו ציוהו עליו לחזור ותיכף ומיד להיכנס הישיבה, ולא הועילו כל ההסברים שהוא יוצא בלאו הכי, שהרי זה הזמן לשמוח עם התורה...

שה תלמידו הרהיג מנחם טובורצקי שלישיא כי לא היה נוחא בעיני מה שנהגו בכמה מקומות לקדש ולספור בליל החג קודם ההקפות, והיה אומר שמלבד שהרי זה משנה ממנהג ישראל, אין זו כבודה של תורה!

בבודה של תורה היה ממלא את כל ישותו, והיה תמיד חדר לכבוד הספרים הקדושים, ואף לכבוד הבימה - מקום הנחת ספר התורה בעת הקריאה. אף שהיה מפה מיחדת אותה פרט לכבוד הקריאה, היה מקפיד ביותר לכל יצוה על הבימה כובעים או חפצי לבוש.

העיד עד תלמידו ראש ישיבת 'מעלות התורה' הגאון רבי צבי וידר שלישיא כי מפני כבוד התורה וכבוד יי"ט הקל בתפילת מוסף אחרי שעה שביעית, ואף דן בזה עם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל והסכים עמו שזהו כבוד התורה וכבוד יי"ט.

תפילת גשם

התיאור כבר מאיתנו והלאה, כי קשה להגדיר ולהכיל את עצמותו הרגש והשכל שהיו בכל הליכותיו של רבינו הגדול זצ"ל, אבל מי שהיה וראה את עמידתו של רבינו בתפילת גשם, היה זה מחזה שלא מעלמא דרין.

רבות בשנים היה רבינו זצ"ל נגש בעצמו לתפילת גשם לבוש ביקטל, והיה אומרה ברגש ובהתעוררות רבה, וכל הלכות היו נאמרים במים, בהתחנה 'זכור אב נמשך אחריך במים... זכור הנולד בבשורת יקח נא מעט מים ושחת להורו לשכמו...'

בשנים קדומות היה אומר תפילת הגשם קודם תפילת המוסף כנהוג, ואח"כ היה אומר את הקדוש בניגון מיוחד וארוך, ובשנים שלאחר מכן נוהג היה לאומרה בתוך חזרת השי"ן כמנהג רבינו הגר"א.

הרהיג מנחם טובורצקי שלישיא מספר כי לא ידע על הניגון המיוחד של הקדוש, וכאשר בשנה אחת כיבר את אחד מתלמידיו שכא ברגל מרחוק לשחות עימו ביום הקדוש, והחליף התלמיד את ניגון הקדוש, ביקש ממנו לאחמכ בשעת הסעודה כשאכל על שולחנו לשורר את ניגון הקדוש בניגון המיוחד הזה.

שמחת תורה האחרון

ולחשלים את היריעה, לפנינו תיאור מדגש מאחד מצעירי התלמידים, המצייר לגד עיניו כמו חי את הישמיני עצרת האחרון של רבינו זצ"ל על חלד בשמחת תורה היה רבינו זצ"ל עשה 'הגבהה' בעצמו, בסית קטן מהרגיל, השנה הסתפקו הבחורים האם יהיה הדבר בכוחו, ואכן היה זה ממש בבחינת 'מפאת' שהיה זה בכוחו, והכי הוה עובדא.

בזכור, כבר בחודש אלול רבינו מאוד לא הרגיש טוב, אם כי אמנם הימים הנוראים, ראש השנה ויום כיפור למעשה בס"ד עברו בשלום, והרגיש טוב, ואגב, אותו סיקרן לדעת האם שוכב הוא לישון, כי בדרך כלל בשבתות ובאי"ט לא ישן במיטה, ואכן נוכחתי שלמעשה לא שכב לישון בשני הלילות של ראש השנה.

גם בחד הסוכות היה רבינו עדיין חלש, והנה בסיום החג בסוף יום הושענא רבה היו מתאספים למסיבת חג בביתו, ואח"כ היה הולך לאגודה שול ומסור שיחה לפני מעריכ של שמחת תורה, אך השנה מחמת חולשתו הגדולה כל כך, נסע ברכב לביהמ"ד, ולכן יצא מבית מוקדם מתמיד, ואנו הכנו לו שם במהירות איזשהי סוכה מילבדדים וכו', וישב שם ולא אכל.

ברבע שעה לפני מעריכ הגיע לביהמ"ד, אך אמר שאינו מסוגל למסור שיחה בדרבנא, אולם משהפצירו בו נענה ואכן מסר שיחה רצינית. לאחר תפילת מעריכ בעת ההפצרה, ישב כחצי שעה עם הסית הקטן ביזו, ואח"כ במשך כמה שעות ישב בלי סת ולמד ולמד.

בערך בשעה אחת עשרה וחצי פנה ללכת, אולם מחמת חולשתו הגדולה, אמר לרבי דוד בידרמן מה, אחזור הביתה! הרי לא יהיה לי כח מחר לחזור לישיבה... עלה רעיק, על חדר 'אוצר הספרים' שממול, בו היה אור כל הלילה,

ומתן היה לסדר ולהביא לשם ביזת את כל הנצרך לסעודתו. הביאו שני כסאות וסעד שם את סעודתו ושאר שם לכל הלילה, בלי מזון ובלי כלום...

למחרת בבוקר כשהגיע לשיבתו, נבהלתו לראותו חלש כל כך, אך שוב גם אז, בעת ההקפות לאחר סיבוב א' תחילה התיישב עם הסית הקטן, ולתומו חשבתי שעתה כבר ילמד משהו קל כמו 'שנים מקרא', אך לפליאתי פתח אח"כ גמרא חולין או שבת, וישב עם הרא"ש במשך כמה שעות, בעומק ועיון! היה זה מראה מבהיל, וגם אחרי שכמה ניגשו אליו באמצע לומר 'א' גוט יי"ט', המשיך מיד בלימודו. זאת ועוד, בישיבה עשו הבחורים 'קידוש', אך הוא החמיד גם או ולא קידש ולא אכל עד השעה שתיים בצהריים...

הפלא בעיני היה, כיצד עם כל חולשתו העצומה, ואחרי סדר יום שכזה, קיבל רבינו כזו 'חיות', ופניו האדירים, ועד שאכן גם השנה עשה בעצמו 'הגבהה'...

מוסיף תלמידו הרהיג ישראל יהודה וינר שלישיא להעידא אספר מה שראו עיני בשמחת תורה תשע"ח, רבנו לא חש בטוב, וכפי הנראה לא ישן טוב בלילה ובחזרת קריאת התורה שעולין כל הציבור היה נרדם, ובכל פעם ופעם שהגיע העולה לסיום הברכה רבנו היה מתעורר משנתו ועונה אמן, וכך חזר המעשה בכל קריאת התורה...

נעילת החג

אין לתאר ואין לשער דמות תואר פני רבינו עם דמדומי חמה של יום שמחת תורה, היה זה מעמד נורא הוד, ובפרט כאשר היה משורר לכבוד התורה ולכבוד יום טוב שירי ערגה וכיטופין המעוררים לאהבת ה' ואהבת תורה, ושירי ערגה לבנין ביהמ"ק ולגאולה השלמה,

וכך במצאי יי"ט היו עולים לביתו ומשוררים בצווחת כמה ניגונים, ורבינו היה מרכב לשורר הוא לכדו את הפסוקים 'צמאה לך נפשי', 'כאיל תערוג', 'מים רבים', ומתוך הטעמה היטב היטב של הפסוקים, והציבור היה חוזר אחריו, והיו אור פניו מאירות. בעודו עטוף בקיסל וטלית מעת תפילת המוסף עד אחר הבדלה, ושעה ארוכה אחר צאת החג.

ולקראת הסוף היו רוקדים ושרים: 'ותחזינה עינינו', 'לשנה הבאה', והיה חוזר ומדגיש כמה פעמים בקול 'בירושלים', וכוונתו שלא להוסיף 'הבטיחה', כי אין זה נכון, וכא מבחוץ שסאילו יש לנו כבר ירושלים וחיל...

וכשהיו מסיימים, בידך את כל הציבור ואמרו: ברכה מרובה לכולכם שנת נאולה וישועה, ויחזור לתלמידו...

אחר התלמידים מתאר נעילת החג של שנה אחת שהקוקה בליו: היה בהתורממות גדולה ושר עם הציבור 'צמאה לך נפשי', ושר לברו ברגש גדול ואחריו כל הציבור, אח"כ שר 'מים רבים לא יוכלו לכבות', ואז התחיל לבר שירי 'ידיד נפשי' בהשתפכות רגשי קודש בעז אהבתו ליצור ב"ה בניגון של, והיה הציבור בשקט כל הניגון, וכשהגיע לנפשי חולת אהבתך' חזר על זה כמה פעמים ברגש.

עמל ושמחת התורה ברציפות

לסיום יריעה זו, לפנינו מעשה נורא שהתרחש עם תלמידו הגאון רבי אליהו וינר שלישיא בימי בחירותו.

רבנו הגדול זצ"ל חפץ לחנך את תלמידו, ולתת לו מושגים בעמל התורה עד היכן הדברים מגיעים.

לפי שמחת תורה, דיבר עימי בארוכה והסביר לו בפשטות שלא יעלה על הדעת ללכת לישון בליל שמחת תורה, הלא שמיני עצרת הוא תכלית המועדים כולם, וכוודאי שיש לעמול בתורה כל הלילה ולא לחשוב על שינה כך עשה, לאחר עבודת ליל שמחת תורה, הריקודים במשך שעות ארוכות, שהם לברם פוחשים את הכוחות כליל, ומקיקים כל אדם מן השורה לשינה הגונה, החל רבנו ללמוד עימי ברציפות כל הלילה בעמל התורה וביגיעה רבה.

עמד השחר עלה, אתא יום, ומי יעלה על הדעת לחשוב על כל ענין אחר חוץ מעמל התורה...

ומן תפילה הגיע, התלמיד סחוט כליל משמחת ההקפות בלילה ועמל התורה שבים, אך עתה מתחילה עבודת תפילת השחר, ויקודי ההקפות הארוכים, כשרבנו אינו מרפה מריקודים, ומזרז את כולם לרקוד ולשמוח בכל עוז עם התורה הקדושה.

שמחת תורה, מן הבוקר עד לנו השקיעה וריקודים רצופים בלי סוף, עד שנשטתים החג, התלמיד היה עייף כליל, מחו חרל מלחשוב ומלפעול מרוב עייפות. רק ציפה לסיום נעילת החג ומיד יכול אין אונים על המיטה.

נעילת החג מסתיימת, כולם עוברים לפני רבנו להתברך, ורבנו מרמז לתלמידו העייף להשאר עומה.

כעשוארו שניהם לבדם... אמר לו רבנו: לאחר חג כזה מרוםם הולכים לישון!!? הלא עתה יש להתיישב ללמוד ולעמול בתורה כמה שעות...

התלמיד התיישב ליד רבנו ללמוד, לנצל את השפעת החג הגדול ולהשקיע את הכל בתורה. למעשה ישב ליד רבנו, אך כבר לא ראה ולא שמע ולא קלט מאומה מרוב עייפות... רבנו זצ"ל לא הירפה לדגוע שש ושחמ בעמלה של תורה בעומק העין עם כל החושים.

רק לקראת שלש לפנות בוקר, יצא עם התלמיד לטייל מעט ופיסו ברברים, ושלחו לחלופי כוחות.

כך קיבלתי ולמדתי משגים בעמל התורה ושמחת התורה - מסיים התלמיד לתאר.